



Governance and Economic Policymaking in the Artificial Intelligence Era

Abbas Mossalanejad 

Professor, Faculty of Law & Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.
Email: mossalanejad@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
10 March 2025
Revised version
received:
9 April 2025
Accepted:
6 May 2025
Available online:
23 September 2025

Keywords:
Artificial Intelligence,
Creative Destruction,
Public Platforms,
Public Surveillance,
No-Capital Geo-
economics,
Strong State

ABSTRACT

Objective:

In the current era, marked by the rise of artificial intelligence (AI), effective governance mechanisms are essential for shaping economic and strategic policies. These mechanisms play a pivotal role in optimizing interactions between nations and across scientific disciplines. As technology increasingly drives economic and social policy, its strategic implementation has become a critical priority. In today's networked, information-based society, political units function as complex systems of communicative, economic, and strategic power. This study seeks to identify the defining characteristics of governance and economic policymaking in the age of AI. The research hypothesis posits that transparency, multilateral cooperation, growing consumerism, and the production of legitimizing narratives are key determinants of effective governance and policy formulation. Adopting a dual analytical approach, the study explores both the societal and network-economic implications of integrating peripheral regions into the global economy. Using an analytical-descriptive methodology, it examines AI's role in economic governance and global policymaking through library research and secondary data analysis. The findings reveal that AI has fundamentally transformed governance and policymaking, altering power dynamics, economic strategies, and security competitions. Additionally, the study highlights how AI has spurred new trends in geopolitical rivalries and regional crises.

Cite this article: Mossalanejad, Abbas (2025). "Governance and Economic Policymaking in the Artificial Intelligence Era", *Fasl'nāmeḥ-ye siyāsat (Politics Quarterly)* 55, (3): 807-841. DOI: <https://doi.org/10.22059/JPQ.2025.392186.1008322>



© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

<https://doi.org/10.22059/JPQ.2025.392186.1008322>

Introduction

The rapid evolution of artificial intelligence (AI) and digital technologies has fundamentally transformed governance structures, economic systems, and mechanisms of social control. As traditional state-centric models give way to networked governance, power becomes increasingly distributed among states, multinational corporations, transnational organizations, and digital platforms. This transformation reflects key theoretical perspectives from International Political Economy (IPE), Network Governance, Foucauldian Discourse Analysis, World-Systems Theory, and AI Governance.

AI now serves as a critical driver in reshaping economic and geopolitical landscapes. Policymakers, financial institutions, and technology firms increasingly rely on AI-driven data analytics for decision-making, economic forecasting, and policy implementation. These developments extend beyond purely economic considerations, significantly impacting political legitimacy, digital surveillance practices, security paradigms, and the shaping of public discourse.

This study examines the defining characteristics of governance and economic policymaking in the AI era, guided by the hypothesis that contemporary governance models depend on four key factors: process transparency, multilateral cooperation, expanding consumerism, and the production of legitimizing narratives. The research employs a network society and digital economy framework to analyze the complex interactions between AI systems, governance structures, and global economic dynamics.

Methodology

This study adopts a descriptive-analytical methodology that combines qualitative content analysis with secondary data examination, drawing on peer-reviewed academic literature, policy reports, economic analyses, and institutional publications from organizations including the World Bank, IMF, and OECD to systematically evaluate AI's role in transforming economic governance and policymaking through critical discourse evaluation and pattern analysis of emerging AI-driven approaches across different political and economic systems.

Results and Discussion

The findings reveal a fundamental decline of the Westphalian state model, replaced by networked governance structures where AI facilitates power decentralization, corroborating Castells' (2009) network society theory. This shift redistributes governance authority among corporations, AI platforms, and supranational entities, diminishing traditional state monopolies. AI transforms decision-making through predictive analytics and automated policymaking, reducing bureaucratic intervention and enabling decentralized, algorithmic public administration.

Crucially, the research identifies the rise of cognitive control via AI surveillance, reflecting Foucault's (1977) power-knowledge paradigm where influence operates through discourse control rather than coercion – exemplified by digital corporations (Google, Meta, Amazon) using predictive AI to shape behavior and public sentiment.

Shoshana Zuboff's (2019) theory of surveillance capitalism supports this argument, emphasizing how AI-driven platforms commodify user data to influence individual

and collective decision-making. This raises concerns about algorithmic bias, privacy violations, and the monopolization of digital public spheres.

AI intensifies global economic stratification, reinforcing the core-periphery divide within Wallerstein's World-Systems Theory (2004). The study reveals that countries in the core (e.g., the U.S., China, EU nations) dominate AI research, innovation, and data control, while semi-periphery and periphery nations remain dependent on these technological advancements, exacerbating digital colonialism.

AI has fundamentally altered economic policymaking and financial governance, moving towards data-driven decision-making models. This paradigm shift aligns with Brynjolfsson & McAfee's AI Governance Theory (2014), emphasizing the role of AI in augmenting policy decisions, enhancing economic efficiency, and restructuring global financial markets. The findings suggest that AI accelerates geopolitical rivalries and regional conflicts, particularly in the Middle East. AI-driven warfare, automated surveillance, and cyber operations have transformed security paradigms.

Conclusion

The research concludes that AI is not merely a technological innovation but a transformative force in governance and economic policymaking. AI's ability to optimize administrative functions, influence public discourse, and reinforce economic hierarchies creates new governance challenges and opportunities. The study highlights:

- AI-driven governance models are replacing traditional bureaucratic systems.
- Surveillance capitalism enables cognitive control through AI-based data surveillance.
- AI exacerbates global economic inequalities, reinforcing digital colonialism.
- Algorithmic policymaking is reshaping economic governance structures.
- AI-driven geopolitical rivalries and digital sovereignty disputes are intensifying.

The study raises a fundamental question: Will AI governance enhances democratic accountability and economic fairness, or will it deepen authoritarian control and digital monopolization? Future research should explore ethical AI governance frameworks and policy mechanisms to mitigate AI-driven inequalities and ensure its benefits are equitably distributed.

حکمرانی و سیاستگذاری اقتصادی در عصر هوش مصنوعی

عباس مصلی نژاد 

استاد گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: mossalanejad@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۲/۲۰

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۲/۱۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها:

حکمرانی،
سیاست‌گذاری اقتصادی،
هوش مصنوعی،
روایت دیجیتال،
تقسیم کار شبکه‌ای،
ادغام بازار سرمایه‌داری

در عصر هوش مصنوعی، سیاستگذاری اقتصادی و راهبردی مستلزم بهره‌گیری از سازوکارهای حکمرانی خوب است که بتواند بهینه‌سازی تعاملات میان کشورها و حوزه‌های علمی مختلف را تسهیل کند. در این فضا، استفاده از فناوری برای بهینه‌سازی سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی به اولویت راهبردی تبدیل شده است. در جامعه شبکه‌ای و مبتنی بر اطلاعات، واحدهای سیاسی به نظام‌هایی درهم‌تنیده از قدرت ارتباطی، اقتصادی و راهبردی تبدیل شده‌اند. پرسش اصلی این پژوهش آن است که نشانه‌های اصلی حکمرانی و سیاستگذاری اقتصادی در عصر هوش مصنوعی چه ویژگی‌هایی دارند؟ فرضیه تحقیق بر این مبنا استوار است که حکمرانی و سیاستگذاری اقتصادی در این عصر بر شفاف‌سازی فرایندها، همکاری‌های چندجانبه، مصرف‌گرایی فزاینده و تولید روایت‌های مشروعیت‌بخش متکی است. در این پژوهش با استفاده از رویکرد جامعه و اقتصاد شبکه‌ای، به تحلیل تأثیر ادغام مرحله‌ای مناطق پیرامونی در هسته مرکزی اقتصاد جهانی پرداخته شده است. این پژوهش از روش تحلیلی-توصیفی بهره می‌برد و با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و تحلیل ثانویه داده‌ها، نقش هوش مصنوعی در حکمرانی اقتصادی و سیاستگذاری جهانی را بررسی می‌کند. تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که حکمرانی و سیاست‌گذاری در عصر هوش مصنوعی دچار تغییرات بنیادین شده و موجب دگرگونی در سازوکارهای موازنه قدرت، سیاست‌های اقتصادی، و رقابت‌های امنیتی شده است. هوش مصنوعی روندهای جدیدی از رقابت‌های ژئوپلیتیکی و بحران‌های منطقه‌ای را به وجود آورده است.

* **استناد:** مصلی نژاد، عباس (۱۴۰۴). حکمرانی و سیاستگذاری اقتصادی در عصر هوش مصنوعی، فصلنامه سیاست، ۵۵ (۳)، ۸۰۷-۸۴۱

<http://doi.org/10.22059/JPQ.2025.392186.1008322>



© نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

اقتصاد جهانی از قرن شانزدهم میلادی بر پایه شبکه‌های هم‌تکمیلی سرمایه‌داری شکل گرفته و به تدریج تکامل یافته است. والرش‌تاین (۱۹۷۴) در چارچوب نظریه «نظام جهانی» این روند را به عنوان فرایندی در جهت سلطه سرمایه‌داری تحلیل کرده است. به اعتقاد وی، تقسیم کار بین‌المللی و ارتباطات تجاری گسترده، اقتصاد جهانی را به سمت یکپارچگی سوق داده و موجب ایجاد ساختارهای نابرابر در روابط اقتصادی شده است. کاستلز (۱۹۹۶) نیز در تحلیل خود از «جامعه شبکه‌ای» نشان داده که چگونه توسعه فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، شکل اقتصاد و حکمرانی را دگرگون ساخته است. در این زمینه با فروپاشی ساختار دوقطبی پس از پایان جنگ سرد، اقتصاد جهانی وارد مرحله‌ای شد که ویژگی اصلی آن وابستگی به فناوری‌های دیجیتال و شبکه‌ای بود. در دهه ۱۹۹۰، با ظهور اینترنت و فناوری‌های نوین ارتباطی، مدل‌های جدیدی از تعاملات اقتصادی و حکمرانی پدیدار شد که به تغییر در ماهیت تولید، توزیع و مصرف انجامید. این تغییرات نه تنها نظام‌های اقتصادی را متحول کرد، بلکه ساختارهای اجتماعی و روابط قدرت را نیز دچار دگرگونی اساسی کرد. زوبوف (۲۰۱۹) در نظریه «سرمایه‌داری نظارتی» توضیح می‌دهد که دولت‌ها و شرکت‌های فناوری از داده‌های کلان برای هدایت رفتارهای اجتماعی و کنترل ذهنی شهروندان استفاده می‌کنند. به نظر وی سرمایه‌داری نظارتی، مرزهای سنتی اقتصاد و سیاست را فراتر برده و کنترل افکار عمومی را به ابزار اصلی حکمرانی تبدیل کرده است. در همین زمینه، نای (۲۰۰۴، ۲۰۱۱) و فن‌دایک (۲۰۰۶) نشان داده‌اند که حکمرانی در عصر اطلاعات فراتر از مرزهای سنتی دولت-ملت‌ها رفته و به سمت اشکال جدیدی از کنترل و نفوذ سوق پیدا کرده است. با ورود به سده بیست و یکم نظام سرمایه‌داری توانسته از طریق فناوری‌های دیجیتال و شبکه‌ای، شیوه‌های کنترل و حکمرانی را تغییر دهد و به بازتعریف قدرت بپردازد. به اعتقاد فوکو (۱۹۷۵)، قدرت در دوران مدرن دیگر صرفاً مبتنی بر سلطه فیزیکی نیست، بلکه با بهره‌گیری از نظام‌های دانش، روایت‌سازی و کنترل ذهنی اعمال می‌شود. این تحول در مفهوم قدرت، تأثیرات گسترده‌ای بر سیاست‌گذاری اقتصادی و اجتماعی داشته و به توسعه شبکه‌های اطلاعاتی و نظام‌های کنترلی نوین منجر شده است. در نتیجه، بازیگران فراملی از جمله شرکت‌های فناوری، رسانه‌های بین‌المللی و سازمان‌های فراملیتی، نقش مهمی در مدیریت افکار عمومی و هدایت جامعه ایفا می‌کنند. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های اقتصاد شبکه‌ای در سده بیست و یکم تأثیر آن بر شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی و نظام‌های حکمرانی است. کاستلز (۱۹۹۷) بر این باور است که ظهور جامعه شبکه‌ای موجب شده است که هویت‌های جمعی از طریق تعاملات دیجیتال شکل بگیرند و روایت‌های مسلط در سطح جهانی قدرت بگیرند. این فرایند، علاوه بر اینکه امکان گسترش هژمونی فرهنگی و اقتصادی را برای بازیگران مسلط

جهانی فراهم کرده، موجب تغییر در الگوهای سنتی حکمرانی و سیاستگذاری شده است. به همین دلیل، دولت‌ها برای حفظ مشروعیت خود ناگزیر به پذیرش تغییرات در شیوه‌های مدیریت و کنترل اجتماعی شده‌اند. نظام سرمایه‌داری شبکه‌ای در سده بیست‌ویکم، علاوه بر ساختارهای اقتصادی، الگوهای فکری و ذهنی جوامع را نیز تحت تأثیر قرار داده است. در این میان، هوش مصنوعی و کلان‌داده‌ها^۱ به ابزارهای کلیدی برای کنترل و هدایت رفتارهای اجتماعی تبدیل شده‌اند. این تغییرات، چالش‌های متعددی را برای نظام‌های سیاسی و اقتصادی به‌همراه داشته و مفاهیم سنتی حاکمیت، دموکراسی و حقوق بشر را با پرسش‌های جدیدی روبه‌رو کرده است. پژوهش‌های پیشین اغلب بر تحولات اقتصادی و فناوری متمرکز بوده‌اند و کمتر به پیوند میان حکمرانی شبکه‌ای، سرمایه‌داری دیجیتال و کنترل ذهن پرداخته‌اند. همچنین نقش روایت‌های دیجیتال در شکل‌دهی به نظم سیاسی و اجتماعی جهانی همچنان نیازمند بررسی‌های دقیق‌تری است. به‌ویژه، پرسش‌های کلیدی در خصوص نحوه تأثیرگذاری فناوری‌های نوین بر ساختارهای قدرت و شیوه‌های مدیریت افکار عمومی، همچنان بی‌پاسخ مانده‌اند. این شکاف پژوهشی، پرسشی اساسی را مطرح می‌کند که چگونه سرمایه‌داری شبکه‌ای از طریق تولید روایت‌های دیجیتال، ساختارهای حکمرانی و قدرت را در سده بیست‌ویکم بازتعریف می‌کند؟ پاسخ به این پرسش نیازمند بررسی دقیق الگوهای جدید حکمرانی، نقش فناوری‌های دیجیتال در شکل‌دهی به افکار عمومی و شیوه‌های جدید کنترل اجتماعی است. پژوهش حاضر با تحلیل این ابعاد، می‌کوشد تا تصویری جامع از تحولات اخیر در اقتصاد جهانی و پیامدهای آن بر سیاست و حکمرانی ارائه دهد.

۲. روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است و با استفاده از روش‌های کیفی و کمی به بررسی تأثیر تحولات فناورانه و حکمرانی شبکه‌ای بر نظام سرمایه‌داری و کنترل ذهن می‌پردازد. داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای و اسنادی از منابع معتبر بین‌المللی، مقالات علمی و گزارش‌های سیاستگذاری گردآوری شده است و از تحلیل محتوا، تحلیل گفتمان انتقادی و تحلیل تطبیقی برای بررسی روندهای تاریخی و تأثیر شبکه‌های اطلاعاتی بر اقتصاد و حکمرانی استفاده می‌شود. چارچوب نظری پژوهش بر نظریات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، حکمرانی شبکه‌ای، گفتمان فوکویی و سیستم‌های جهانی والرشتاین استوار است.

۳. چارچوب نظری پژوهش

این پژوهش بر اساس چهار رویکرد نظری کلیدی، یعنی اقتصاد سیاسی بین‌الملل (IPE)، حکمرانی شبکه‌ای، گفتمان فوکویی و سیستم‌های جهانی والرشاین، به تحلیل تأثیر فناوری‌های شبکه‌ای بر نظام سرمایه‌داری جهانی و کنترل ذهن می‌پردازد. هریک از این نظریه‌ها، با تأکید بر نقش فناوری، سیاست و قدرت، ابعاد مختلف پدیده مورد بررسی را روشن می‌کنند.

۳.۱. اقتصاد سیاسی بین‌الملل^۱

اقتصاد سیاسی بین‌الملل (IPE) چارچوبی تحلیلی است که به بررسی تأثیر متقابل سیاست و اقتصاد در سطح جهانی می‌پردازد. این نظریه از سه مکتب اصلی تشکیل شده است: مرکانتیلیسم، لیبرالیسم اقتصادی و مارکسیسم (Gilpin, 2001). در این پژوهش، تأکید بر رویکرد نئومرکانتیلیستی و نئولیبرالی است که نشان می‌دهد چگونه اقتصاد شبکه‌ای و حکمرانی جهانی بر کنترل ذهن و تولید روایت‌های سلطه‌محور تأثیر می‌گذارند.

سرمایه‌داری جهانی و نقش فناوری - اقتصاد جهانی تحت سیطره سرمایه‌داری متأخر قرار دارد که در آن فناوری‌های دیجیتال و داده‌محور به ابزار اصلی انباشت سرمایه و بازتولید سلطه تبدیل شده‌اند (Harvey, 2005). تسلط شرکت‌های فراملیتی (MNCs) و نهادهای مالی جهانی - در اقتصاد شبکه‌ای، شرکت‌هایی مانند گوگل، آمازون و متا، به‌عنوان بازیگران اصلی، نقش کلیدی در کنترل افکار عمومی و هدایت مصرف جهانی دارند (Strange, 1996). نهادهای مالی بین‌المللی و سیاست‌های نئولیبرالی - سیاست‌های سازمان‌هایی مانند صندوق بین‌المللی پول (IMF) و بانک جهانی (WB)، از طریق برنامه‌های ریاضتی و آزادسازی اقتصادی، به بازتولید شکاف مرکز-حاشیه در نظام جهانی کمک می‌کنند (Stiglitz, 2002).

۳.۲. حکمرانی شبکه‌ای^۲

حکمرانی شبکه‌ای مفهومی است که در آن قدرت از ساختارهای سنتی سلسله‌مراتبی دولت-ملت فراتر می‌رود و در شبکه‌ای از بازیگران مختلف (دولت‌ها، شرکت‌های چندملیتی، نهادهای بین‌المللی، جامعه مدنی و رسانه‌ها) توزیع می‌شود (Castells, 2009). در این نوع حکمرانی، فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) نقش کلیدی در سازماندهی قدرت و مدیریت افکار عمومی ایفا می‌کند. این امر با سه پیشرانۀ ذیل به سرانجام می‌رسد:

1. International Political Economy - IPE

2. Network Governance

- تمرکززدایی از قدرت و تغییر ماهیت حکمرانی - در دوران معاصر، دولت‌ها دیگر تنها بازیگران قدرت نیستند، بلکه شرکت‌های فناوری، شبکه‌های اجتماعی و الگوریتم‌های هوش مصنوعی نیز در فرایند تصمیم‌گیری تأثیرگذارند (Keohane & Nye, 2011).
- کنترل افکار عمومی از طریق داده‌ها و رسانه‌ها - شبکه‌های اجتماعی و سیستم‌های داده‌کاوی به ابزاری برای مدیریت انگیزه‌های فردی و جمعی تبدیل شده است (Zuboff, 2019).
- افزایش نقش بازیگران غیردولتی - سازمان‌های بین‌المللی، شرکت‌های فناوری و حتی جامعه مدنی دیجیتال، بخشی از نظام حکمرانی جهانی را تشکیل داده‌اند (Slaughter, 2004).

۳.۳. گفتمان فوکویی و قدرت

- میشل فوکو (۱۹۹۱) مفهوم قدرت-دانش را مطرح می‌کند که نشان می‌دهد قدرت نه تنها از طریق اجبار فیزیکی، بلکه از طریق کنترل گفتمان و تولید دانش اجتماعی اعمال می‌شود. این نظریه به ما کمک می‌کند تا نقش روایت‌های تولیدشده توسط نظام سرمایه‌داری در مشروعیت‌بخشی به ساختارهای حکمرانی و کنترل ذهن را بررسی کنیم. ابعاد کلیدی نظریه فوکو در این پژوهش عبارت است از:
- قدرت گفتمانی و بازتولید سلطه - رسانه‌ها، نظام‌های آموزشی و نهادهای اقتصادی از طریق تولید گفتمان‌های خاص، هویت اجتماعی و پذیرش نظم سرمایه‌داری را شکل می‌دهند (Foucault, 1977).
 - پان‌اپتیکون دیجیتال و جامعه نظارتی - با ظهور فناوری‌های دیجیتال، نظریه نظارت پان‌اپتیکونی فوکو به ابعاد جدیدی گسترش یافته است؛ مردم از طریق داده‌کاوی، هوش مصنوعی و تحلیل کلان‌داده^۱ به‌طور نامحسوس کنترل می‌شوند (Haggerty & Ericson, 2000).
 - کنترل ذهن و مدیریت هنجارها - دولت‌ها و شرکت‌های فناوری از الگوریتم‌های هوش مصنوعی برای جهت‌دهی به رفتار مصرفی، تصمیم‌گیری سیاسی و جهان‌بینی اجتماعی شهروندان استفاده می‌کنند (Couldry & Mejias, 2019).

۴.۳. سیستم‌های جهانی والرشتاین

والرشتاین (۲۰۰۴) نظام سرمایه‌داری جهانی را به سه منطقه مرکز، نیمه‌حاشیه و حاشیه تقسیم می‌کند و معتقد است که نظام جهانی از طریق سازوکارهای اقتصادی و سیاسی، نابرابری را بازتولید می‌کند. فناوری‌های نوین این روند را تقویت کرده و شکاف دیجیتالی و اقتصادی را افزایش داده‌اند. ابعاد کلیدی نظریه والرشتاین در این پژوهش عبارت است از:

- توسعه نابرابر در نظام جهانی - کشورهای مرکز (مانند ایالات متحده و اروپا)، از فناوری‌های نوین برای حفظ برتری خود و تضعیف اقتصادهای نیمه‌حاشیه و حاشیه استفاده می‌کنند (Chase-Dunn & Hall, 1997).
- اقتصاد دیجیتال و گسترش استعمار نوین - کشورهای حاشیه نه تنها از نظر صنعتی، بلکه از نظر دسترسی به اطلاعات، داده‌ها و زیرساخت‌های فناوری نیز وابسته به کشورهای مرکز باقی می‌مانند (Gereffi, 2018).
- تسلط شرکت‌های چندملیتی بر زنجیره‌های ارزش جهانی - در نظام سرمایه‌داری مدرن، زنجیره‌های تأمین دیجیتال و اقتصاد داده‌محور، موقعیت مسلط کشورهای مرکز را تقویت کرده و کشورهای حاشیه را در موقعیت وابستگی قرار داده است (Wallerstein, 2004).

این پژوهش با بهره‌گیری از IPE، چگونگی تعامل فناوری با ساختارهای اقتصادی و سیاسی را بررسی می‌کند. از حکمرانی شبکه‌ای برای تحلیل نقش فناوری‌های دیجیتال در کنترل ذهن استفاده می‌شود. گفتمان فوکویی به ما در درک نحوه تولید روایت‌های سلطه کمک می‌کند. در نهایت، نظریه سیستم‌های جهانی نشان می‌دهد که چگونه این فرایندها موجب بازتولید نابرابری در نظام جهانی می‌شوند.

۴. یافته‌ها

۴.۱. حکمرانی در فضای هوش مصنوعی

هوش مصنوعی را می‌توان شکل تکامل یافته فناوری صنعتی، اقتصادی و راهبردی دانست. در فضای هوش مصنوعی زمینه برای افزایش قابلیت دولت برای کنترل ذهنی، ادراکی و رفتاری شهروندان به وجود می‌آید؛ به همان گونه‌ای که گروه‌های اجتماعی نیز از قابلیت لازم برای کنش گریز از مرکز برخوردار می‌شوند. چنین فرایندی را می‌توان ناشی از ظهور و گسترش ذهنیت دیجیتال دانست.

با تحول در موج چهارم انقلاب فناورانه شرایط برای تنظیم راهبرد جدید اقتصادی به وجود می‌آید. در این فرایند محور اصلی توسعه اقتصادی را باید در اولویابی الگوهای جدیدی همراه

دانست که با نیازهای عمومی جامعه در حال تحول ارتباط دارد. بازیگران مؤثر در توسعه اقتصادی تحت تأثیر فناوری جدید از منافع مربوط بهره‌مند می‌شوند. در این شرایط توزیع مجدد منابع قدرت و ثروت حاصل می‌شود (Mossalanejad, 2021a: 31).

ذهنیت دیجیتال حاصل توسعه فناوری جهت کنترل جامعه، ساخت سیاسی و ابزارهای قدرت محسوب می‌شود. اگرچه جامعه و فناوری شبکه‌ای زیرساخت‌های لازم برای فردگرایی مفرط را اجتناب‌ناپذیر می‌ساخت، اما این فرایند برای بقا و توسعه جامعه نیازمند عبور از خلأ ذهنی و ادراکی گروه‌های شهروندی بوده و این امر می‌تواند سطح جدیدی از کنترل اجتماعی را به‌وجود آورد. به این ترتیب می‌توان تأکید کرد که حکمرانی در عصر هوش مصنوعی ماهیت پارادوکسیکال دارد. هوش مصنوعی از یک سو به ارتقای قابلیت و ابزارهای دولت برای کنترل محیط اجتماعی منجر می‌شود و از سوی دیگر زمینه برای ظهور بازیگران و گروه‌های گریز از مرکز به‌وجود می‌آید.

هوش مصنوعی ماهیت حکمرانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هوش مصنوعی می‌تواند مبانی فکری جدیدی در اندیشه سیاسی نخبگان به‌وجود آورد. هرگونه تحول فناورانه می‌تواند تأثیر خود را در ساخت اجتماعی و سیاسی کشور به‌جا گذارد. موج دوم انقلاب فناورانه در جنگ جهانی اول تمامی تحولات و فرایندها را تحت تأثیر قرار داد. در این شرایط فرهنگ استبدادی و اندیشه دولت مطلقه دیگر قادر نبود تا فضای سیاسی و حکمرانی را با خود هماهنگ سازد (Mossalanejad, 2019: 48).

تمامی فرایندهای یادشده را می‌توان انعکاس ارتقا و بهینه‌سازی ذهنیت دیجیتال در ساخت اجتماعی و حکمرانی دانست. حکمرانی دیجیتال در شرایطی حاصل می‌شود که فناوری کنترل اجتماعی از فضای شبکه‌ای عبور کرده و زمینه تغییرات اجتماعی و ساختاری را فراهم سازد. دیجیتال و هوش مصنوعی قادر خواهند بود تا رفتار شهروندان را کنترل کنند. به همان‌گونه‌ای که چنین ابزاری از قابلیت لازم برای کنترل رفتار دولت و نخبگان سیاسی برخوردار است. ساخت دولت تابعی از کنش اجتماعی و همبستگی با شکل‌بندی‌های روابط دوجانبه و چندجانبه خواهد بود. حکمرانی در فضای هوش مصنوعی نیازمند سازوکارهای متنوعی در حوزه اقتصادی، اجتماعی و فناوری خواهد بود.

۱.۱.۴. تحول ساخت دولت

اولین ویژگی حکمرانی در عصر جامعه شبکه‌ای و هوش مصنوعی مربوط به تحول ساخت دولت است. بسیاری از نشانه‌های تحول سیاسی عصر موجود بر تغییر ساختار و کارکرد دولت دلالت دارد. چنین رویکردی را می‌توان در اندیشه دونالد ترامپ ۲۰۲۴ مورد توجه قرار داد. ترامپ در

جمع گروه‌های اجتماعی حزب جمهوری‌خواه به این موضوع اشاره کرد که ساخت دولت در حال تحول است و به تدریج به شرکت‌های اقتصادی شباهت خواهد داشت.

ساخت دولت تابعی از معادله فناوری، قالب‌های معنایی، روایت‌ها و کنش ارتباطی بوده است. در سده هفدهم نشانه‌هایی از تغییر در روایت‌ها و تفاسیر معنایی به وجود آمد. سیاست و اقتصاد جهانی را می‌توان تابعی از معادله کنش ارتباطی گروه‌های هویتی و بازیگران مؤثر در رقابت‌های سیاسی و ژئوپلیتیکی دانست. وستفالیای در شرایطی شکل گرفت که نشانه‌هایی از تغییرات فناورانه در سیاست و اقتصاد جهانی ظهور پیدا کرد و به تدریج ارتقا یافت.

گام اول حکمرانی جهانی را می‌توان در وستفالیای مورد توجه قرار داد. اگرچه وستفالیای زیرساخت‌های دولت ملی را شکل داد، اما واقعیت آن است که دولت ملی توانست بسیاری از پراکندگی‌های مربوط به دولت‌شهرهای قرون وسطی را کنترل کند. وستفالیای ارتباط درهم‌تنیده‌ای با فناوری، جنبش‌های اجتماعی، تحولات اقتصاد جهانی و جنگ‌افزارهای جدید داشته است. فناوری تأثیر خود را در نوع حکمرانی به جا می‌گذارد (Anderson, 2006: 91).

به همان گونه‌ای که فناوری‌های سده‌های شانزدهم و هفدهم تأثیر خود را در جنگ‌های مذهبی ۴۸-۱۶۱۸ به جا گذاشت و زمینه شکل‌گیری وستفالیای دولت ملی را به وجود آورد، هوش مصنوعی نیز شکل جدیدی از معادله قدرت را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. حکمرانی در هر دوران تاریخی تابعی از سطح توسعه اقتصادی، اندیشه‌ای و راهبردی کشورها خواهد بود. در سده بیست و یکم معادله حکمرانی از این حیث اهمیت دارد که به تدریج زمینه ظهور پارادایم‌های متحول‌کننده امنیت و هویت را به وجود آورده است.

خشونت در ابعاد گسترده‌ای شکل می‌گیرد، اما نظم جهانی هیچ‌گونه واکنشی در برابر ستیزش‌های دوران گذار نشان نمی‌دهد. افکار عمومی گروه‌های شهروندی به تدریج نقش و کارکرد جدیدی پیدا می‌کنند. میزان وفاداری آنان به ساخت‌های سیاسی وستفالیای به تدریج کاهش می‌یابد. ذهنیت دیجیتال سطح جدیدی از روابط جامعه، نظام سیاسی و الگوی مصرف اقتصادی را تنظیم می‌کند (Kreiss, 2016: 64).

۲.۱.۴. هوش مصنوعی، فناوری و کاهش حاکمیت دولت

هوش مصنوعی زمینه تراکم کنش ارتباطی شرکت‌های اقتصادی، گروه‌های اجتماعی و لایه‌های عمومی جامعه را به وجود می‌آورد. این امر عامل مؤثری در تغییر نشانه‌های حکمرانی است. علت اصلی را باید در کاهش حاکمیت دولت جست‌وجو کرد. وستفالیای را می‌توان اولین مرحله تحول سیاسی، اقتصادی و راهبردی در سیاست جهانی دانست. وستفالیای عامل بسیاری از تغییرات اقتصادی و راهبردی بوده است.

فناوری عامل مؤثری در تغییر ساخت دولت است. الگوی حکمرانی در عصر پس از وستفاليا در مسیر تمرکز، انسجام، همبستگی و تحول معنایی قرار گرفت. دگرگونی در فناوری‌های جدید سده‌های هجدهم و نوزدهم آثار خود را بر الگو و نشانه‌های حکمرانی به جا گذاشت. ساخت دولت متمرکز از این حیث اهمیت دارد که اقتدار سیاسی را به وجود آورده و این امر به عبور از گسست‌های مرحله‌ای واحدهای سیاسی منجر شده است. عبور از وستفاليا بدون بهره‌گیری از قابلیت‌های فناورانه، تولید قدرت مازاد و دگرگونی‌های راهبردی امکان‌پذیر نبوده است.

فناوری هوش مصنوعی نیروی مؤثر و تعیین‌کننده اثربخش بر اقتصاد و سیاست پسا وستفاليا تلقی می‌شود. در عصر موجود ماهیت و ذات اقتصاد جهانی تغییر یافته و این امر خود را با واقعیت‌های مربوط به سیاست و امنیت جهانی پیوند داده است. حکمرانی در فضای موجود سیاست بین‌الملل و توسعه قدرت دولت با تغییرات بنیادینی روبه‌رو شده و این امر به ظهور همبستگی‌های جدید در حوزه سیاست، قدرت و امنیت منجر شده است (Dittmar, 2011: 95).

تحول در سیاستگذاری اقتصادی تابعی از معادله قدرت خواهد بود. کشوری از قدرت لازم برخوردار است که بتواند به ائتلاف‌سازی ساختاری و مقابله با تهدیدات مبادرت ورزد. محور اصلی موازنه تهدید و ائتلاف‌سازی بازیگران در مقابله با تهدیدات مشترک شکل گرفته است. «والت» مفهوم موازنه تهدید را در حوزه ائتلاف‌سازی و حکمرانی بین‌المللی برای مقابله با تهدیدات به کار می‌برد (Mossalanejad, 2021b: 41).

حکمرانی جهانی به تدریج سطح انسجام ادراکی، اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی را ارتقا می‌دهد. تحقق این امر نیازمند عبور از بحران‌های امنیتی خواهد بود. در سده بیست و یکم و در عصر هوش مصنوعی زمینه برای گسترش شکاف طبقاتی، تضاد روایت‌ها و گسترش جنگ‌های منطقه‌ای فراهم شده است. حکمرانی جهانی از این حیث اهمیت دارد که اولاً تحت تأثیر فناوری قرار می‌گیرد، ثانیاً ساخت و ذهنیت ادراکی جامعه را بیش از گذشته یکپارچه می‌سازد.

در سده بیست و یکم زمینه برای عبور مرحله‌ای از وستفاليا به وجود آمده است. این امر شکل جدیدی از حکمرانی را در قالب فناوری جدید منعکس ساخته و زمینه‌های حکمرانی جهانی را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. به همان گونه‌ای که وستفاليا زمینه ظهور شکاف قدرت در روابط بازیگران منطقه‌ای و قدرت‌های بزرگ را اجتناب‌ناپذیر می‌ساخت، فناوری هوش مصنوعی نیز نشانه‌هایی از بحران، چالش‌های منطقه‌ای، تضاد قدرت، رقابت و دگرگونی‌های برگشت‌ناپذیر را به وجود آورده است.

حکمرانی وستفاليا و دولت ملی در سده بیست و یکم انعکاس تحول فناورانه در حوزه دیپلماسی، صنعت چاپ و انتشار پول بوده است. هرگونه تحول سیاسی و امنیتی تأثیر خود را در

اقتصاد و نوع حکمرانی به‌جا می‌گذارد. اندیشه پروتستانیسم حامل و حامی شکل خاصی از رقابت‌های سیاسی است که در نهایت به حکمرانی دولت مستقل و مؤثر انجامید.

۴.۱.۳. حکمرانی روایت، شبکه و عصر فرادولت

حکمرانی با نشانه‌های جدیدی از تحول معنایی روبه‌رو شده است و این امر تأثیر زیادی در ساخت دولت به‌جا می‌گذارد. روایت‌های سیاسی، قالب‌های هنجاری و ایدئولوژی‌های رقیب به‌طور چشمگیری بر تحولات اقتصاد سیاسی و الگوی کنش بازیگران در حکمرانی سده هفدهم تأثیر بسزایی داشت. پیوند اقتصاد، سرمایه‌داری و اخلاق دینی پروتستانی را می‌توان بخشی از واقعیت‌های تحول ساخت اجتماعی، اقتصادی و بین‌المللی دانست.

دگرگونی‌ای که در سده نوزدهم شکل گرفت و به موجب آن حکمرانی شرکت‌های چندملیتی را به موازات تحولات فناورانه ایجاد کرد؛ چنین فرایندی به لحاظ تاریخی زمینه ظهور آمریکا در سیاست بین‌الملل را به‌وجود آورد. بحران اقتصاد سرمایه‌داری را می‌توان در تضادهای ناسیونالیسم مرکانتلیستی و اندیشه‌های نئولیبرال جست‌وجو کرد. هرگونه تفکر و اندیشه‌ای می‌تواند شکل خاصی از رفتار سیاسی و اقتصادی را منعکس سازد.

حکمرانی در عصر جامعه شبکه‌ای و هوش مصنوعی ماهیت اقتصادی، فناورانه و مبتنی بر کنش ارتباطی خواهد داشت. در فضای موجود رقابت‌های بین‌المللی هر بازیگری تلاش خواهد کرد تا شکل جدیدی از غلبه را اعمال کند. غلبه در حوزه رقابت اقتصادی به عرصه‌های فناورانه نیز تسری پیدا کرده است. اندیشه نئولیبرال با اقتصاد و اندیشه جامعه شبکه‌ای پیوند یافته و نشانه‌هایی از یکپارچگی اجتماعی را منعکس ساخته است (Ford et al., 2016: 41).

تحول در حکمرانی با ضرورت‌های دولت قوی پیوند دارد. اندیشه آمریکایی در حوزه حکمرانی اولاً ماهیت فراملی داشته، ثانیاً با روح اقتصاد سرمایه‌داری پیوند یافته است. ظهور و گسترش قدرت آمریکا در قالب شبکه‌های ژئوپلیتیکی جدید معنا پیدا می‌کند. اقتصاد سرمایه‌داری بدون توجه به شاخص‌های فناورانه نتیجه مطلوبی در نظام سیاسی و بین‌المللی پیدا نمی‌کرد. شکل‌بندی دولت قوی در عصر فرااستفالتا تمایز مشهودی نسبت به سایر نشانه‌ها و شاخص‌های حکمرانی دارد. در عصر جامعه شبکه‌ای و هوش مصنوعی، ساخت دولت معطوف به ارائه خدمات عام‌گرایانه است و تأثیر شایان توجهی بر اقتصاد سیاسی اجتماع‌گرایانه به‌جا می‌گذارد.

تحول در اقتصاد سیاسی را باید شکل جدیدی از موازنه قدرت ژئوپلیتیکی و راهبردی بازیگران دانست. در عصر هوش مصنوعی نشانه‌هایی از همکاری‌های متقابل دولت، جامعه و نهادهای اجتماعی به‌وجود می‌آید. ساخت دولت از یک سو کنترل بیشتری بر ساخت اجتماعی دارد و از سوی دیگر مسئولیت فراگیرتری در برابر جامعه و نظام سیاسی احساس می‌کند.

شکل‌بندی قدرت از این حیث اهمیت دارد که رابطه متقابل بین جامعه، نهادهای سیاسی و مسئولیت عمومی دولت را منعکس می‌سازد (Ferguson, 2019: 73).

۴.۱.۴. حکمرانی در سیاستگذاری اقتصادی هوشمند

حکمرانی در عصر هوش مصنوعی نیازمند بهره‌گیری از سیاستگذاری اقتصادی هوشمند است. خدمات اجتماعی بهینه به مفهوم شرایطی است که دولت از طریق حمایت‌های عمومی خود می‌تواند موازنه اجتماعی و اقتصادی را به‌وجود آورد. چگونگی توزیع منابع، ارتباط مستقیم با مشروعیت دولت ایجاد می‌کند. مهم‌ترین چالش دولت‌ها در ساخت سیاسی را می‌توان مربوط به چگونگی توزیع منابع دانست. برخی نظریه‌پردازان توسعه از جمله «مارین لوی» به این موضوع توجه و اشاره کرده‌اند که فناوری می‌تواند زمینه عام‌گرایی در توزیع منابع اقتصادی را شکل دهد. عام‌گرایی اقتصادی و اجتماعی در شرایطی حاصل می‌شود که دولت از ابزارهای لازم و مؤثر به‌منظور کنترل محیط اجتماعی و توزیع متوازن قابلیت‌های ابزاری برخوردار باشد. اعطای خدمات اجتماعی به گروه‌های شهروندی به‌ظهور موازنه مرحله‌ای در توزیع منابع اقتصادی منجر می‌شود و این امر زمینه متعادل شدن ضریب جینی را فراهم می‌آورد. تأمین خدمات بدون توجه به سازوکارهای سیاست خارجی و منابع اقتصادی کشورها امکان‌پذیر نخواهد بود.

یکی از دلایل اصلی شکست بایدن و حزب دموکرات در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۴ را باید ناشی از کاهش قدرت خرید طبقه متوسط و لایه‌های فرودست جامعه به‌ویژه در «منطقه غرب میانه» دانست. نکته دوم موفقیت دولت‌ها در اعطای خدمات را می‌توان در مازاد اقتصادی جست‌وجو کرد که برای طبقات و لایه‌های اجتماعی میانی حاصل می‌شود. رشد اقتصادی به‌تنهایی نمی‌تواند نقش مؤثری در کنترل شهروندان و یا موفقیت بازیگران مؤثر در حوزه سیاستگذاری داشته باشد.

اعطای کمک‌های دولت در قالب خدمات اجتماعی زمانی اثربخش خواهد بود که هر بازیگر احساس کند که دولت نقش مؤثری برای بهینه شدن زندگی اجتماعی و اقتصادی شهروندان داشته است. هرگونه توزیع منابع بخشی از واقعیت‌های اقتصاد اجتماعی و سیاسی خواهد بود. حکمرانی بدون توزیع منابع حاصل نمی‌شود. منابع را باید ابزار عزت و قدرت دولت از طریق بهینه‌سازی زندگی عمومی شهروندان دانست.

در عصر هوش مصنوعی ثبات سیاسی از دوام بیشتری برخوردار است. علت آن را باید در ظهور «چالش‌های متقاطع» برای دولت‌ها دانست. چالش‌های متقاطع زمینه ارتقای مشروعیت دولت را به‌وجود می‌آورد. مشروعیت سیاسی و اجتماعی دولت مبتنی بر چگونگی همبستگی

هنجاری و اقتصادی خواهد بود. دولت‌های دموکراتیک اغلب تلاش می‌کنند تا سطح پیوند خود با ساختار اجتماعی را از طریق یکپارچه‌سازی قالب‌های هنجاری ارتقا دهند. این امر زمانی تحقق می‌یابد که امکان بهینه‌سازی منابع فراهم می‌شود. «هربرت مارکوزه» در کتاب *انسان تک‌ساختی* به این موضوع اشاره دارد که نظام سرمایه‌داری از قابلیت لازم برای کنترل تضاد طبقاتی برخوردار است و می‌تواند از طریق اعطای خدمات، تضادهای طبقاتی را به همکاری‌های فراطبقاتی تبدیل کند. رویکرد «اجتماع‌گرایان» درباره عدالت اجتماعی و اقتصادی بر اساس اعطای خدمات عمومی به شهروندان شکل گرفته است.

۲.۴. حکمرانی جهانی و بحران‌های منطقه‌ای

هرگونه معادله قدرت تأثیر خود را بر شکل‌بندی‌های حکمرانی به‌جا می‌گذارد. حکمرانی در سیاست جهانی از این حیث اهمیت دارد که رابطه متقابل بین سیاست و امنیت را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. نشانه‌های حکمرانی جهانی در سده بیست‌ویکم از توسعه و انعکاس شایان توجهی برخوردار بوده است. این امر به‌طور چشمگیری تحت تأثیر ابزارهای ارتباطی، اطلاعاتی و راهبردی مرتبط با هوش مصنوعی قرار گرفته است (Dittmar, 2011: 1165).

حکمرانی جهانی در اندیشه‌های نئولیبرال مبتنی بر پیوند فناوری، روایت، اهداف سیاسی و راهبرد عمومی قدرت‌های بزرگ خواهد بود. در این فرایند چگونگی قابلیت و اثربخشی هوش مصنوعی از این حیث اهمیت دارد که زمینه کنترل ذهن و کنش بازیگران در عرصه اجتماعی را به‌وجود می‌آورد. نشانه‌های حکمرانی جهانی در سده بیست‌ویکم از این حیث اهمیت دارد که با معادله فناوری هوش مصنوعی پیوند یافته است. چنین فرایندی در سال ۲۰۲۴ آثار خود را در قدرت اطلاعاتی و امنیتی برخی از کشورهای منطقه‌ای در پیوند با ایالات متحده و از طریق ایجاد شبکه‌های راهبردی منعکس ساخته است.

ابزارهای ارتباطی و فناوری جدید مبتنی بر چگونگی کاربرد هوش مصنوعی بوده و این امر در معادله قدرت به‌گونه‌ای است که سطح جدیدی از موازنه راهبردی در حوزه داخلی کشورها، عرصه منطقه‌ای و سیاست بین‌الملل را شکل می‌دهد. نتیجه این امر را می‌توان در شاخص‌های قدرت بازیگران منطقه‌ای جست‌وجو کرد. تحقق این امر از طریق ارتباطات الکترونیکی، قابلیت‌های دیجیتالی و متنوع‌سازی حوزه‌های کنش ارتباطی در حوزه حکمرانی حاصل می‌شود.

اندیشه «دهکده جهانی» یکی از واقعیت‌های اصلی حکمرانی جهانی است و از اوایل دهه ۱۹۷۰ گسترش یافته است. هرگونه حکمرانی تابعی از معادله کنش ارتباطی، قدرت و کنترل بازیگران پیرامونی خواهد بود. حکمرانی جهانی در سال‌های دهه ۱۹۹۰ کاربرد و اثربخشی خود را

ارتقا داد. هوش مصنوعی در سده بیست و یکم تحت تأثیر اینترنت قرار گرفت و بر زندگی اجتماعی و راهبردی شهروندان تأثیر چشمگیری به جا گذاشت (Kreiss, 2016: 71).

۴.۲.۱. حکمرانی و ذهنیت دیجیتال

حکمرانی در عصر جامعه شبکه‌ای و هوش مصنوعی اغلب با چالش‌هایی روبه‌رو خواهد شد. اصلی‌ترین چالش ساخت‌های سیاسی را می‌توان در ظهور قالب‌های هنجاری جدید جست‌وجو کرد. هرگونه شکل‌بندی هنجاری می‌تواند تأثیر خود را در ساخت سیاسی و الگوی تصمیم‌گیری به جا گذارد. به این ترتیب دومین ویژگی حکمرانی در فضای هوش مصنوعی را می‌توان در قالب «حکمرانی ذهنیت دیجیتال» تبیین کرد (Singer & Friedman, 2014: 91).

ذهنیت دیجیتال شکل توسعه‌یافته حکمرانی برای کنترل اجتماعی و چالش‌های عمومی است. در فضای دیجیتال نشانه‌هایی از فردگرایی مفرط و کنش‌گریز از مرکز گروه‌های شهروندی به‌وجود می‌آید. نقش‌یابی دولت و حکمرانی در فضای ذهنیت دیجیتال نیز ماهیت اجتماعی و هنجاری خواهد داشت. چنین نشانه‌هایی با انگاره‌های فردگرایانه لیبرال همبستگی دارد و می‌تواند زمینه شناخت و درک متقابل دولت و جامعه را به‌وجود آورد. ذهنیت دیجیتال به شناخت مؤثر گروه‌های شهروندی از هنجارهای عمومی و شناخت حکومت از نیازهای عمومی شهروندان منجر می‌شود.

حکمرانی دیجیتال نیازمند درک متقابل جامعه، نظام سیاسی و نخبگان از یکدیگر خواهد بود. به همین دلیل است که انتظارات هریک از لایه‌های اجتماعی در وضعیت تعارض قرار نمی‌گیرد. ابزارها و رسانه‌های دیجیتال از طریق ربات‌های هدایت‌شونده قادر خواهند بود هیجان‌های جامعه را کنترل کنند یا آنکه برای آنان هیجان‌های جدیدی در حوزه ورزشی، هنری و بازارهای اقتصادی به‌وجود آورند. کنترل هیجان و قالب‌های هنجاری بخشی از سازوکارهای حکمرانی دیجیتال در عصر هوش مصنوعی خواهد بود (Lasch, 1979: 235).

حکمرانی شبکه در عصر دیجیتال ساخت اجتماعی را از یکدیگر متمایز می‌سازد. حکمرانی دیجیتال ماهیت شبکه‌ای دارد و به «پیوند قدرت و نفرت» منجر می‌شود. تحقق چنین فرایندی بدون توجه به ربات‌های رسانه‌ای و ارتباطی امکان‌پذیر نخواهد بود. ربات‌های دیجیتال قادرند شکل جدیدی از ذهنیت گروه‌های اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهند و از این طریق به سازوکارهای مربوط به کنترل فکر، کنترل هنجارها و کنترل ساخت اجتماعی نائل شوند. حکمرانی دیجیتال نیازمند ارتقای سطح اعتماد اجتماعی است، وگرنه میزان همبستگی و پیوند جامعه و ساخت دولت به‌طور شایان توجهی کاهش می‌یابد.

اصلی‌ترین کارویژه حکمرانی دیجیتال را باید در ایجاد اعتماد اجتماعی جست‌وجو کرد. هرگونه اعتماد اجتماعی می‌تواند همبستگی ساختاری دولت و جامعه را فراهم آورد و ارتقا دهد. هوش مصنوعی قادر خواهد بود تا سطح جدیدی از کنترل را به انجام برساند. هوش مصنوعی و حکمرانی دیجیتال بدون کنترل تضادهای سیاسی و اجتماعی قادر به امنیت‌سازی نخواهد بود. امنیت در عصر حکمرانی دیجیتال کاملاً ماهیت هنجاری خواهد داشت (Vaidhyathan, 2018: 19).

۲.۲.۴. زمینه‌های اجتماعی و ساختاری بحران در عصر هوش مصنوعی

بحران‌های منطقه‌ای در سده بیست‌ویکم تحت تأثیر تغییرات ادراکی، اجتماعی، ایستایی و فناورانه قرار گرفته است. تحول فناوری نقش مؤثری در شکل‌بندی‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی خواهد داشت. اگرچه نظام‌های سیاسی اقتدارگرا تلاش دارند تا زمینه لازم برای کنترل محیط‌های سیاسی و اجتماعی تابعه خود را به‌وجود آورند، اما ذهنیت دیجیتال و جامعه شبکه‌ای به «فردیت انتزاعی» منجر شده است.

هرگاه فردگرایی بدون پشتوانه نهادی و ساختاری شکل گیرد، زمینه‌های اجتماعی و ساختاری برای افزایش تضادهای محیطی به‌وجود می‌آید. حکومت‌های اقتدارگرا و ساخت سنتی تحت تأثیر موج‌های انقلاب فناورانه قرار می‌گیرند و این امر زمینه «افزایش تضادهای اجتماعی» و «کاهش مشروعیت ساخت سیاسی» را شکل می‌دهد. فردیت انتزاعی به کاهش همبستگی اجتماعی و افزایش تضادهای سیاسی، هویتی و راهبردی کشورها منجر می‌شود.

در سده بیست‌ویکم زمینه سازماندهی «پلتفرم‌های دیجیتال» فراهم شد. پلتفرم‌های دیجیتال را می‌توان محور اصلی همبستگی مرحله‌ای گروه‌های اجتماعی در دوران ظهور هویت مقاومت، بهار عربی، جنبش وال استریت و جنبش حمایت از فلسطین و حماس دانست. شاید بتوان رابطه درهم‌تنیده‌ای بین بحران‌های منطقه‌ای و «انقلاب فناورانه توییتری» مشاهده کرد. انقلاب‌های اجتماعی نوظهور نقش مؤثری در رقابت‌های سیاسی سده بیست‌ویکم ایفا کرده‌اند. در این فرایند مشروعیت سیاسی و ساختاری دولت‌ها به‌تدریج در وضعیت تغییر و فرسایش واقع می‌شود.

شکاف فناوری در زمره موضوعات محوری در شکل‌گیری بحران‌های عصر ارتباطات محسوب می‌شود. چنین فرایندی نه‌تنها بحران‌های منطقه‌ای دوران جنگ سرد را بازتولید می‌کند، بلکه چنین بحران‌هایی به جنگ‌های خشونت‌بار در اوکراین و جنوب غرب آسیا تبدیل شده است. چنین منازعاتی در سال‌های دهه سوم سده بیست‌ویکم آغاز شد و آثار خود را در

اقتصاد و سیاست جهانی منعکس می‌سازد. بحران‌های منطقه‌ای تأثیر خود را در شکل‌بندی ساختاری نظام بین‌الملل به جا می‌گذارد.

در فضای بحران‌های امنیت منطقه‌ای، اسرائیل به مازاد قدرت شایان توجهی نایل شده است. علت اصلی مازاد قدرت اسرائیل در جنگ‌های منطقه‌ای خاورمیانه و جنوب غرب آسیا را می‌توان در ائتلاف فراگیر با جهان غرب و آمریکا دانست. چالش‌های امنیتی بسیاری از حوزه‌های جغرافیایی گسترش یافته است و این امر می‌تواند بحران‌های جدیدی را در اقتصاد، سیاست و امنیت ملی بازیگران محیط‌های بحرانی به جا بگذارد.

ایالات متحده سیاست انتقال فناوری و جنگ‌افزار پیشرفته برای متحدان خود را به وجود آورده است. با شکل‌گیری بحران، زمینه برای تغییرات اجتماعی به وجود می‌آید. جنگ غزه و گسترش آن به لبنان و ایران را می‌توان در زمره منازعات زنجیره‌ای دانست که موازنه قدرت در محیط منطقه‌ای را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تداوم جنگ و بحران در خاورمیانه، سطح جدیدی از منازعه را شکل می‌دهد که آثار زیادی در امنیت منطقه‌ای خواهد داشت.

۳.۲.۴. نشانه‌شناسی بحران در عصر شبکه و هوش مصنوعی

سیاستگذاری فناورانه در هر حوزه جغرافیایی متفاوت و متمایز از سایر عرصه‌ها خواهد بود. فناوری دیجیتال برای دولت‌ها و کشورهای غربی، یکی از ابزارهای اثربخشی و مداخله اجتماعی است. به همان گونه‌ای که چنین ابزاری در جهان غرب به ارتقای سطح همبستگی جامعه، ساختار سیاسی و جنبش‌های اجتماعی منجر می‌شود، رسانه و فضای مجازی نه تنها زمینه شکل‌گیری هویت‌های متعارض را به وجود آورده، بلکه نقش مؤثری در رادیکالیزه شدن سیاست، قدرت و امنیت کشورهای خاورمیانه‌ای پیدا کرده است.

بحران‌های اجتماعی سده بیست و یکم شامل نشانه‌هایی از انقلاب‌های اجتماعی، شورش، بحران و جنگ‌های هویتی بوده است. هر یک از این نشانه‌ها تأثیر چشمگیری در ذهنیت، ادراک و همبستگی ساختار حکومتی کشورهای منطقه‌ای داشته است. سیاست قدرت در شرایطی از اهمیت و اثربخشی برخوردار می‌شود که امکان همبستگی‌های همکاری جویانه بین گروه‌های اجتماعی رقیب را به وجود آورد. ساخت سیاسی بسیاری از کشورهای خاورمیانه در شرایط تحول فناوری و بحران‌های اجتماعی دچار دگرگونی و پایش شده است.

حکمرانی در عصر هوش مصنوعی با نشانه‌هایی از شبکه و یادگیری شناختی پیوند یافته است. شبکه‌های سازمان‌یافته بخشی از نیروها و فرایندهای تأثیرگذار در یادگیری شناختی محسوب می‌شود. در سال‌های پس از جنگ سرد، شبکه‌ها ارتباط بیشتری برای اثرگذاری در

فرایندهای شناختی در سیاستگذاری راهبردی کسب کرده‌اند. توضیح آنکه شبکه و اجتماعات انسانی وجوه کیفی مکمل با یکدیگر دارند (Mossalanejad, 2021: 159).

محور اصلی سیاستگذاری فناوریانه کشورهای جهان غرب را می‌توان بهره‌گیری از سیاست تغییر دانست. تغییر در انگاره‌های سیاسی و اجتماعی هریک از کشورها، زمینه ظهور بحران‌های پیرامونی را به وجود آورده است. فناوری را می‌توان به منزله ابزار مؤثر جهان غرب برای تغییرات ذهنی، فکری و راهبردی دانست. در این شرایط، سیاستگذاری گسترش قابلیت‌های فناوریانه در محیط پیرامونی محور اصلی کنش راهبردی جهان غرب بوده است.

کشورهای پیرامونی نیز از سازوکارهای محدودسازی مرحله‌ای قابلیت‌های فناوریانه و اثربخشی آن در ابزارهای ارتباطی بهره می‌گیرند. چنین تفاوت‌هایی بیانگر آن است که سیاستگذاری فناوریانه جهان غرب ماهیت انبساطی و گسترش‌گرایانه دارد، درحالی‌که کشورهای پیرامونی از سازوکارهای کنش انفعالی و سیاست محدودسازی اثربخشی فناوریانه بهره می‌گیرند. نتیجه چنین وضعیتی را می‌توان در بازتولید بحران‌های اجتماعی نوظهور، گسترده و فراگیر دانست.

بحران‌های منطقه‌ای را می‌توان به مثابه یکی از نشانه‌های اصلی و محوری گسترش فناوری دانست. اگرچه جنگ سرد در سال ۱۹۹۰ پایان یافت، اما فناوری رسانه‌ای و دیجیتال را می‌توان در زمره عوامل و نیروهایی دانست که به افزایش تضادهای سیاسی و راهبردی بازیگران منجر خواهد شد. در فضای بحران‌های منطقه‌ای، رهبران سیاسی توسعه‌طلب و پوپولیست از جمله نتایج نقش مؤثری در گسترش بحران‌های امنیتی ایفا کرده‌اند.

فناوری جدید در فضای حمایت‌های سیاسی و راهبردی آمریکا از اسرائیل قرار گرفته است و این امر عامل اساسی در ارتقای مزیت نسبی نتایج محسوب می‌شود. جنگ‌های منطقه‌ای بدون توجه به فناوری دیجیتال، کشورها را در وضعیت موازنه قرار می‌دهد. هرگاه بازیگری بتواند به مازاد فناوری نایل شود، در آن شرایط زمینه برای تغییر در محیط امنیتی و موازنه منطقه‌ای به وجود می‌آید. فناوری دیجیتال و پلتفرم‌های فیسبوک نه تنها ذهنیت گروه‌های اجتماعی را در فضای انفعالی قرار داده، بلکه این امر در تغییر موازنه قدرت کشورهای خاورمیانه و پایان جنگ غزه نقش مؤثر و تعیین‌کننده‌ای داشته است.

۳.۴. سیاستگذاری در عصر هوش مصنوعی

سیاستگذاری به مفهوم اولویت‌یابی سیاست‌ها در روند حکمرانی است. همواره رابطه متقابل بین نشانه‌هایی از سیاست‌های عمومی دولت، شکل‌بندی نظام سیاسی، الگوی کنش رفتاری بازیگران و مدیریت بحران‌ها وجود خواهد داشت. بنابراین هرگاه تحول در حوزه فناوری حاصل شود،

نشانه‌هایی از تغییر در کنش الگویی و رفتاری دولت‌ها نیز حاصل می‌شود. حکمرانی بدون ابزارهای قدرت فناورانه و ساختاری حاصل نخواهد شد.

یکی از ویژگی‌های اصلی حکمرانی در عصر هوش مصنوعی را می‌توان مدیریت بحران دانست. بحران‌ها در شرایطی رخ می‌دهد که شکل خاصی از رقابت سیاسی در فضای عدم موازنه به وجود آید. تحول در فناوری به طور اجتناب‌ناپذیر موازنه قدرت را تحت تأثیر قرار خواهد داد. هرگونه موازنه جدید بدون شکل‌گیری بحران‌های دوران گذار و جنگ‌های پرشدت امکان‌پذیر نخواهد بود. ظهور پارادایم‌های جدید اغلب با مقاومت‌های پیشین همراه است.

کارویژه هوش مصنوعی را باید در مدیریت بحران جست‌وجو کرد. نقطه عطف و عزیمت بحران‌های منطقه‌ای را می‌توان در سومین دهه سده بیست‌ویکم مورد توجه قرار داد. در این دوران تاریخی، شرایط برای افزایش منازعات منطقه‌ای مبتنی بر هویت‌های متعارض به گسترش بحران‌های فزاینده امنیتی منجر شده است. نشانه‌هایی از «جنگ فراگیر» در خاورمیانه ۲۰۲۴ مشاهده می‌شود. علت اصلی چنین منازعاتی را باید در تلاش برای غلبه همه‌جانبه بازیگرانی دانست که از قدرت و حمایت بیشتر در محیط منطقه بهره می‌گیرند.

پلتفرم‌های هوش مصنوعی به افزایش انگیزش‌های هیجانی در گروه‌های اجتماعی نوظهور منجر می‌شود؛ گروه‌هایی که در فضای «واقعیت مجازی» قرار داشته و تمایلی به محاسبه فراگیر موضوعات و تحولات ندارند. جامعه شبکه‌ای و ذهنیت دیجیتال می‌تواند توانایی کسب «رضایت آنی» و «دوپامین تصاعديافته» را ایجاد کند و این امر به ارتقای سطح ذهنیت تنفر، جدایی، افسردگی و کنش پر ریسک منجر خواهد شد.

در فضای ذهنیت دیجیتال، الگوی رفتاری و سیاست عمومی نخبگان، کارگزاران سیاسی و گروه‌های اجتماعی، ماهیت تفکیک‌شده و تعارضی پیدا می‌کند. رسانه در آموزه سنتی خود نقش مؤثری در ایجاد آرامش، اطلاع‌رسانی و همبستگی اجتماعی داشت. در فضای موجود تحولات سیاسی و بین‌المللی، الگوریتم‌هایی به کار گرفته می‌شود که هدف آن به «حداکثر رساندن کلیک‌های ارتباطی» خواهد بود. این امر به پیوندهای مرحله‌ای، گذرا و تغییر‌یابنده منجر خواهد شد.

۴.۳.۱. شفاف‌سازی فرایندها و بازتولید روایت‌ها

سیاستگذاری در عصر هوش مصنوعی مبتنی بر عملیات روانی و کنترل ذهن گروه‌های شهروندی برای مشروعیت‌یابی، تولید اقتصادی و حتی پیروزی نظامی در محیط‌های منطقه‌ای دلالت دارد. تحقق چنین فرایندی نیازمند آن است که حکمرانی از سازوکارهای شفاف‌سازی

فرایندها و بازتولید روایت‌ها استفاده کند. این امر بخشی از واقعیت‌های مربوط به عملیات روانی نوظهور مبتنی بر کنترل ذهن و بازتولید واقعیت‌هاست.

عملیات روانی یکی از شاخص‌های اصلی کاربرد قدرت فناوری در حوزه سیاست تلقی می‌شود. هرگونه عملیات روانی نیازمند کنترل اخبار، حوادث و رویدادهای بین‌المللی است. کنترل در عصر هوش مصنوعی به مفهوم سانسور محسوب نمی‌شود، بلکه شکل جدیدی از حقیقت بازتولید خواهد شد. موازنه جدید را می‌توان به‌منزله یکی از شاخص‌ها و نشانه‌های اصلی سیاست قدرت و مدیریت بحران در محیط منطقه‌ای و سیاست بین‌الملل دانست.

در شرایط کنترل ذهن، شکل جدیدی از حکمرانی به‌وجود می‌آید. «جورج اورول» در کتاب ۱۹۸۴ ساختاری را متصور می‌شود که دارای سه حوزه قدرت پرمناقشه در عرصه «شرقاسیا»، «اقیانوسیا» و «اوراسیا» خواهد بود. در چنین ساختاری محور اصلی قدرت حکمرانی را کنترل ذهن و بازتولید حقیقت تشکیل می‌دهد. در چنین ساختاری حتی «ذهن ناخودآگاه» انسان کنترل می‌شود و عاطفه کارکرد خود را از دست می‌دهد؛ گویا جامعه هابزی دوباره اعاده شده است و نشانه‌هایی از «جنگ همه علیه همه» را بازتولید می‌کند (Orwel, 2018: 72).

بحران‌های هویتی و منطقه‌ای در شرایطی گسترش می‌یابند که کدهای خبری در رسانه‌های اجتماعی اطلاعات سفارشی و یکجانبه را ارائه دهند. اطلاعات یکجانبه نقش مؤثری در سوگیری متعارض گروه‌های اجتماعی دارد. رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی را می‌توان به‌منزله «اتاق‌های پژواک» دانست که نقش محوری در هدایت گروه‌های اجتماعی دارد. در چنین شرایطی، زمینه برای ظهور و نقش‌یابی شهروندانی به‌وجود می‌آید که از آگاهی محدودی برخوردارند.

آگاهی محدود گروه‌های شهروندی را می‌توان عامل مؤثری در «دستکاری حقیقت» دانست. در دهه سوم سده بیست‌ویکم هیچ نشانه‌ای از حقیقت وجود ندارد. هیچ گروهی درصدد کسب آگاهی برای حقیقت نیست، واقعیت‌های جدید حتی قادر خواهند بود تا حقیقت را کم‌اثر و نابود سازند. در شرایطی که حقیقت تحت‌الشعاع ابزارهای ارتباطی، رسانه‌ای و فناوری قرار می‌گیرد، زمینه برای کاهش سرمایه اجتماعی دولت، گروه‌های سیاسی و نخبگان به‌وجود می‌آید (Guldi, 2012: 14).

۲.۳.۴. مدیریت اعتماد و سرمایه اجتماعی در عصر هوش مصنوعی

هرگونه تحول ابزاری و فناورانه تأثیر خود را بر شکل‌بندی‌های رفتار سیاسی، اجتماعی و راهبردی به‌جا می‌گذارد. مدیریت بحران‌های منطقه‌ای و بین‌المللی بدون توجه به نشانه‌هایی از سرمایه اجتماعی و اعتمادسازی دولت‌ها حاصل نمی‌شود. سیاستگذاری عصر هوش مصنوعی

مبتنی بر تولید قالب‌های فکری، اندیشه‌ای و هنجارهایی است که می‌تواند آثار خود را بر ذهنیت عمومی جامعه به جا گذارد. مدیریت اعتماد نیازمند تولید قالب‌های مفهومی است که با انتظارات و انگاره‌های عمومی جامعه در حال گذار هماهنگی و تطبیق داشته باشد.

در عصر هوش مصنوعی شکل‌بندی‌های مربوط به حکمرانی اغلب تحت تأثیر نظریه دست نامرئی بازار آزاد اقتصادی قرار می‌گیرد. قانون جانشینی در اقتصاد کلاسیک با تغییراتی همراه خواهد شد. از زمانی که فعالیت‌های صنعتی گسترش یافت و کالاهای جدید تجاری تولید شد، برنامه‌ریزان اقتصادی تلاش کردند تا دامنه گسترده‌ای از کالاهایی را در دستور تولید صنعتی قرار دهند که بتواند جانشین کالاهای قدیمی شود (Mossalanejad, 2022: 61).

«پاتنام» نظریه‌پرداز سرمایه اجتماعی به این موضوع اشاره دارد که هرگاه شکل‌بندی‌های ابزاری و فناورانه به لحاظ ذاتی و ساختاری کارکرد خود را از دست بدهد، زمینه برای تنهایی دولت و جامعه به وجود می‌آید. در چنین شرایطی، میزان تعلق افراد به گروه‌های اجتماعی و ساخت سیاسی کاهش خواهد یافت. نتیجه تنهایی انسان را باید در «ذهنیت انتزاعی‌شده» جست‌وجو کرد. پاتنام به این موضوع توجه و تأکید دارد که مشارکت، شادی، همدلی و اعتماد مربوط به شرایط و محیطی است که از کنش ارتباطی فراگیرتری برخوردارند (Putnam, 2000: 15).

بی‌اعتمادی به عنوان واقعیت اصلی جوامع و محیط‌هایی است که درگیر بحران‌های فرهنگی و اجتماعی می‌شود. یکی از دلایل اصلی مهاجرت را می‌توان در تنهایی ذهنی و ساختاری گروه‌های شهروندی دانست. کناره‌گیری افراد از زندگی اجتماعی و کنش ارتباطی را باید بخشی از معادله سیاست و کنش ارتباطی شهروندان در عصر موجود دانست. پاتنام چنین نشانه‌ها و شرایطی را عامل اصلی بحران‌های اجتماعی و تضادهای امنیتی می‌داند (Putnam, 2007: 150).

۳.۳.۴. همکاری‌های چندجانبه و تنوع هنجاری در اخلاق جهانی

روندهای تحول اقتصاد و سیاست جهانی نیازمند مشارکت عمومی شهروندان بر اساس تنوع هنجاری و همکاری‌های چندجانبه خواهد بود؛ این امر شکل جدیدی از اخلاق جهانی را بازتولید می‌کند. اولین بار «ماکس وبر» نظریه «اخلاق پروتستانیزم و روح سرمایه‌داری» را منتشر کرد. وبر درصدد بود تا نشان دهد که هرگونه تحول فناورانه نیازمند اخلاق و فرهنگ سیاسی خاص خود است. قالب‌های اندیشه‌ای به‌تدریج کارکرد خود را از دست می‌دهد و این امر می‌تواند نقش مؤثری در ایجاد چالش‌های نوظهور ایفا کند. فناوری هوش مصنوعی در سده بیست‌ویکم نیز در زمره عواملی است که هرگونه سیاستگذاری را مبتنی بر ضرورت‌های نظم جهانی اجتناب‌ناپذیر می‌سازد.

اخلاق جهانی بخشی از واقعیت‌های اثرگذار در سیاستگذاری و حکمرانی سده بیست‌ویکم خواهد بود. به همان گونه‌ای که وستفالیای نظم جهانی جدیدی را بر اساس قالب‌های دولت‌محور بنا کرد، فناوری هوش مصنوعی نیز قادر خواهد بود تا سطح جدیدی از رقابت‌های سیاسی و اجتماعی عصر موجود را منعکس سازد. تأثیر اندیشه مک لوهان بر سیاست بین‌الملل به‌گونه‌ای است که شکل جدیدی از معادله قدرت را در نظام جهانی به‌وجود می‌آورد. در این فرایند فناوری و جغرافیا رابطه درهم‌تنیده‌ای در سده بیستم پیدا کردند (Herz, 1981:192).

فناوری هوش مصنوعی ماهیت عام‌گرانه، جهانی و فراگیر دارد، به همین دلیل است که ضرورت‌های اخلاق جهانی را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. اخلاق جهانی به‌تدریج به تغییرات بنیادی‌تری در حوزه اقتصاد و سیاست انجامید. اخلاق جهانی در شرایط و فرایند «واقعیت‌های مجازی» شکل گرفت و می‌توان آن را یکی از شاخص‌های اصلی سیاستگذاری عصر جدید فناورانه دانست. طبیعی است که در این شرایط زمینه برای ظهور ارتباطات و ائتلاف‌های جدید در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی به‌وجود می‌آید (Singer, 2002: 14).

سیاستگذاری مبتنی بر «اخلاق جهانی» بخشی از واقعیت‌های اقتصاد، سیاست و امنیت در محیط آشوب‌زده نظام جهانی خواهد بود. ضرورت‌های اخلاق جهانی در فضای هوش مصنوعی به تغییر در الگوهای همکاری منجر می‌شود و نشانه‌هایی از «ائتلاف مخاطره‌آمیز و شکننده» را در دوره دوم ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ به‌وجود می‌آورد. روابط آمریکا با کانادا، اروپا و چین نشانه‌هایی از ناپایداری کنش الگویی بازیگران را امکان‌پذیر می‌سازد.

اخلاق جهانی مبتنی بر شاخص‌های فناورانه خواهد بود. بنابراین سیاستگذاری اقتصادی بخشی از واقعیت‌های سیاستگذاری عمومی محسوب می‌شود و این امر نیازمند بازتولید اندیشه و اخلاقی است که بتواند با ضرورت‌های نظم جهانی جدید پیوند یابد. چنین قالب‌های ادراکی این توانمندی را دارند که زمینه لازم برای یکپارچه‌سازی آموزه‌های فرهنگی و شکل دادن به قالب‌های فکری، فرهنگی و راهبردی جدید را به‌وجود آورند.

اخلاق جهانی هوش مصنوعی مبتنی بر نشانه‌هایی از «ساختار متحدالمرکز هنجاری، اقتصادی و راهبردی» است. اخلاق جهانی الگوی همکاری‌های سیاسی و اقتصادی بازیگران را تغییر می‌دهد و زمینه شکل‌گیری نشانه‌هایی از «سیاستگذاری یکپارچه‌ساز نظم جهانی» را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. این‌گونه از سیاستگذاری مبتنی بر فناوری هوش مصنوعی و انقلاب دیجیتال خواهد بود. هوش مصنوعی در زمره شاخص‌های اصلی اقتصاد سیاسی سده بیست‌ویکم و نیازمند اخلاق جهانی است. در چنین شرایطی اخلاق دولت‌محور تغییر می‌یابد و نشانه‌هایی از اخلاق جهانی بر اساس چندجانبه‌گرایی متحدالمرکز حاصل می‌شود (Hobsbawm, 2007: 31).

نشانه‌هایی از تغییر اخلاق جهانی را می‌توان در انتخابات ریاست‌جمهوری نوامبر ۲۰۲۴ آمریکا مورد توجه قرار داد. در این شرایط فناوری هوش مصنوعی نقش تعیین‌کننده‌ای در پیروزی ترامپ به‌جا گذاشت. هوش مصنوعی زمینه فعال شدن کارگزارانی از جمله «ایلان ماسک» را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. اخلاق سیاسی و اقتصادی مبتنی بر همکاری‌های متحدالمرکز و پروژه شرکت‌های چندملیتی خواهد بود.

ظهور قالب‌های مفهومی مربوط به هوش مصنوعی، نمادهای جدیدی از تصمیم‌گیری و سیاستگذاری مبتنی بر معادله تغییر را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. انسان و سیاست دهه سوم و چهارم سده بیست‌ویکم بسیاری از نشانه‌های تغییر در اخلاق سیاسی، اقتصادی و راهبردی را تجربه خواهد کرد. در این فرایند آمریکا نقش کنشگر مرکزگرا را ایفا می‌کند. هوش مصنوعی بر اساس الگوی کنش ارتباطی جهانی ایفای نقش می‌کند. این امر تغییرات بنیادین در سیاست، اقتصاد و معادله قدرت بازیگران و نظم‌های منطقه‌ای را منعکس می‌سازد. فناوری شبکه و هوش مصنوعی عامل اصلی اولویت‌یابی اخلاق جهانی در سیاستگذاری عمومی کشورها خواهد بود (Mann, 2005: 91).

۴.۳.۴. مصرف‌گرایی فزاینده

آینده حکمرانی جهانی مبتنی بر شکل جدیدی از مصرف‌گرایی است. اقتصاد سرمایه‌داری در عصر هوش مصنوعی میزان انتظارات اجتماعی را به‌طور چشمگیری افزایش می‌دهد. ظهور بلاگرها و کارکرد سلبریتی‌ها از این حیث اهمیت دارد که رابطه بین هوش مصنوعی، مصرف‌گرایی و الگوی کنش گروه‌های اجتماعی را هماهنگ می‌سازد. نتیجه این فرایند را می‌توان مصرف‌گرایی فزاینده و گرایش به کالاهایی با درجه مصرفی بسیار بالا دانست.

موج‌های سیاسی و اقتصادی مربوط به حکمرانی جهانی می‌تواند تأثیر خود را در الگوی رفتار بازیگران به‌جا بگذارد. اقتصاد سیاسی بین‌المللی بدون معادله قدرت و فناوری نوظهور حاصل نخواهد شد. مزیت نسبی هوش مصنوعی به پیوند سیاستگذاری حوزه داخلی، منطقه‌ای و جهانی منجر می‌شود و مرکزیت نظام جهانی از قدرت پیشتری برای اعمال سیاست‌ها و کنترل اقتدارآمیز بازیگران رقیب برخوردار خواهد شد (Woolley & Howard, 2016: 25).

فناوری هوش مصنوعی، بحران امنیتی در کشورهای منطقه‌ای را گسترش می‌دهد. بدون مدیریت بحران امکان کنترل بازیگران محیطی، کاری بسیار دشوار خواهد بود. فناوری هوش مصنوعی نظم جدیدی را در اقتصاد، سیاست و امنیت منطقه‌ای به‌وجود می‌آورد که بر اساس نشانه‌های اخلاق جهانی، موازنه جدید جهانی و مزیت رقابتی فناوری در ایجاد ائتلاف‌ها و نهادهایی است که زمینه کنش مبتنی بر چندجانبه‌گرایی را امکان‌پذیر می‌سازد.

اگرچه در سال‌های پس از جنگ سرد، گروه گسترده‌ای از بازیگران درصدد بودند تا نشانه‌هایی از ائتلاف‌سازی را به‌وجود آورند، اما واقعیت آن است که ائتلاف‌های جدید به رقابت‌های نوظهور بازیگران در سیاست و اقتصاد جهانی منجر می‌شود. در این شرایط زمینه برای پیوند اخلاق جهانی، موازنه جهانی و ائتلاف جهانی حاصل می‌شود. عرصه مقاومت در برابر تهدیدات یکجانبه‌گرایی آمریکا تحت‌الشعاع اخلاق جهانی جدید خواهد شد. رسانه‌ها و بازیگران غیردولتی به‌عنوان کارگزار سیاست جهانی ایفای نقش خواهد کرد (Singer & Friedman, 2014: 26).

نظم جهانی جدید در شرایطی حاصل می‌شود که سوژه‌های امنیتی شکل خاصی از سیاستگذاری اقتصادی و اجتماعی را منعکس می‌سازد. هوش مصنوعی شکاف بین بازیگران را افزایش خواهد داد. بسیاری از چالش‌های امنیتی سال‌های گذشته که در وضعیت ابهام قرار داشت، به‌تدریج واقعیت‌های خود را منعکس ساخته و زمینه فرسایش ابزارها و الگوهای کهن را فراهم می‌سازد. در این شرایط، سوژه‌های انسانی و آگاهی جمعی نقش مؤثری در معادله تصمیم‌گیری خواهد داشت.

موازنه قدرت جدید از حوزه محلی، ساختاری، منطقه‌ای و بین‌المللی عبور کرده و شکل جدیدی از تصمیم‌گیری و سیاستگذاری راهبردی را در ابعاد جهانی منعکس می‌سازد. هوش مصنوعی قابلیت خود برای اثربخشی در محیط پیرامون را ارتقا می‌دهد و به بهینه شدن معادله سیاستگذاری جهانی در روند رقابت سیاسی منجر می‌شود. در این شرایط سوژه‌های گویشی، متنی و جغرافیایی به‌تدریج کارکرد خود را از دست می‌دهد و زمینه ظهور شکل جدیدی از اخلاق، سیاست و امنیت رفتاری بازیگران در مقیاس جهانی فراهم می‌شود (Ford et al., 2016: 41).

رسانه‌های دیجیتال در عصر جهانی محور اصلی الهام‌بخشی و آگاهی است. این رسانه‌ها قادرند سطح جدیدی از رقابت سیاسی و آگاهی عمومی را به‌وجود آورند. در این فرایند نشانه‌هایی از «آگاهی کاذب» نیز شکل خواهد گرفت. رسانه نقش مؤثری در آگاهی ارتباطی و اثربخشی سیاسی بازیگرانی دارد که الگوی رفتاری خود را بر اساس اخلاق، سیاست و نظم جهانی دیجیتال مبتنی بر هوش مصنوعی تنظیم می‌کنند (McManus, 1989: 36).

موج سوم انقلاب تکنولوژیک نشانه‌هایی از کنش شبکه‌ای را امکان‌پذیر ساخت. اقتصاد و امنیت سازمانی و ساختاری به‌تدریج جای خود را به قالب‌ها و نشانه‌های کنترل شبکه داد. شبکه از قابلیت شناخت موضوعی برخوردار بوده و قادر بود زمینه لازم برای اثربخشی در محیط منطقه‌ای را به‌وجود آورد. اقتصاد شبکه‌ای نقش مؤثری در تولید جنبش‌های اجتماعی و کنترل فضای راهبردی به‌جا گذاشت (Boyd et al., 2014: 73).

سیاستگذاری در عصر هوش مصنوعی مبتنی بر نشانه‌هایی از آگاهی اجتماعی جدیدی است که در فضای جنبش‌های اجتماعی و انتقادی ظهور می‌یابد. آگاهی شبکه و هوش مصنوعی، معادله قدرت در دولت و ستفالی را کاهش می‌دهد. در چنین شرایطی طبیعی است که قالب‌های ارزشی جدیدی به وجود می‌آید و شرایط برای ظهور جنبش‌های ساختارشکنانه اجتناب‌ناپذیر می‌شود. در چنین شرایطی مشروعیت دولت‌های حاشیه‌ای و پیرامونی تحت‌الشعاع ضرورت‌های اخلاق جهانی و سیاست جهانی قرار خواهد گرفت.

مفهوم عدالت در ادبیات و کنش سیاسی بازیگران عصر جدید تغییر می‌یابد. در این فرایند بخش شایان توجهی از انگاره رفتاری گروه‌های شهروندی به موضوع عدالت در افزایش آگاهی جامعه نسبت به شرایط خود و دیگری انعکاس دارد. ارتقای سطح عدالت توزیعی به معنای آن است که نشانه‌هایی از «مواجهه تقلیل گرایانه» بازیگران در حوزه‌های اجتماعی و سیاسی است. در این شرایط نشانه‌هایی از «نظم یکپارچه‌ساز جهانی» به وجود خواهد آمد (Larijani, 2024: 19).

هوش مصنوعی در دهه سوم سده بیست و یکم الهام‌بخش جنبش‌های اجتماعی جدیدی است که در واکنش به ساخت‌هایی به وجود می‌آید که ماهیت وستفالیایی دارد. اقتدار حکومت و حاکمیت در حوزه اجتماعی به تدریج کاهش می‌یابد. یکی از علت‌های اصلی واکنش جامعه به لایحه حجاب را باید در ظهور شکل خاصی از آگاهی دانست که در واکنش به حاکمیت و اقتدار وستفالیایی دولت شکل می‌گیرد. در چنین شرایطی پروژه‌های جهانی اثربخشی بیشتری در تحرک و نقش‌یابی گروه‌های اجتماعی دارد (Kissinger, 2015: 31).

هوش مصنوعی همچنین توانست عامل تقویت جنبش‌های اجتماعی باشد. جنبش‌های اجتماعی جدید بر اساس نشانه‌هایی از هویت ساختاری و سازمانی معنا پیدا کرده است. توسعه اجتماعی و اقتصادی در جوامع مختلف تابعی از قابلیت‌های مربوط به تحول علمی، نوآوری فناورانه و بهینه‌سازی آثار هوش مصنوعی در شناخت، کنترل و یکپارچه‌سازی نظم جهانی است که این امر بخشی از فرایند توسعه و همبستگی بازیگران محسوب می‌شود (Nichols, 2017: 31).

اخلاق جهانی در عصر هوش مصنوعی زمینه ظهور جنبش‌های عدالت‌گرا را فراهم می‌سازد. این‌گونه جنبش‌ها تابعی از اخلاق جهانی و نظم جهانی سیاست‌محور خواهد بود. دولت‌هایی در عصر شبکه و هوش مصنوعی از موفقیت بیشتری برخوردارند که درک دقیق‌تری از قالب‌های مفهومی عدالت اجتماعی، موازنه و آگاهی جهانی داشته باشند. در این فرایند بسیاری از رقابت‌های سیاسی، اجتماعی و راهبردی تحت تأثیر فناوری هوش مصنوعی دگرگون خواهد شد.

جهان در حال ظهور اغلب تمایلی نسبت به شاخص‌های عصر وستفاليا ندارد و به این ترتیب فناوری جامعه شبکه‌ای و هوش مصنوعی می‌تواند هویت جدیدی بر اساس معیارهای جهانی را شکل دهد و بازتولید کند. طبیعی است که عبور از چنین شرایطی بسیار دشوار و پرمخاطره خواهد بود. در این شرایط نشانه‌هایی از پلتفرم‌های نظم جهانی در برابر نیروهای سیاسی و ساختار اجتماعی وستفاليا ظهور می‌کند و از مزیت نسبی بیشتری برخوردار می‌شود (Streitfeld, 2017:92).

بخش شایان توجهی از رسانه‌های نسل آینده از طریق هوش مصنوعی تولید می‌شود. در شرایط موجود هوش مصنوعی می‌تواند درباره موضوعات مختلف مقاله یا روایت تولید کند. الگوی کنش ارتباطی ترامپ و ایلان ماسک زیرساخت‌های لازم برای بازتولید فضای ارتباطی و ادراکی جدید را به وجود آورد و این امر تأثیر خود را در رقابت‌های انتخابات ریاست جمهور آمریکا به جا گذاشت. کنترل ذهن و قالب‌های ادراکی از طریق شناخت «ذهن ناخودآگاه گروه‌های شهروندی» حاصل می‌شود. برساختگی هوش مصنوعی انعکاس رسانه‌های دیجیتال است و این امر الگوی وفاداری گروه‌های شهروندی نسبت به دولت وستفاليا را کاهش می‌دهد.

هوش مصنوعی نیازهای ادراکی شهروندان را تجزیه و تحلیل می‌کند و شکل جدیدی از کنش ارتباطی بین جامعه و نهادهای سیاسی به وجود می‌آورد. حکمرانی و سیاستگذاری در عصر هوش مصنوعی مبتنی بر نشانه‌هایی از فراروایت برای عبور از دولت لیبرال و حتی دولت کینزی است. دولت کینزی بر ضرورت رفاه اجتماعی و خدمات عمومی تأکید دارد. در عصر هوش مصنوعی شکاف طبقاتی به گونه شایان توجهی افزایش می‌یابد و این امر تأثیر خود را بر شکاف سیاسی و ساختاری به جا می‌گذارد. در این فرایند رسانه نقش مهم و تعیین کننده‌ای در بازتولید آگاهی جمعی دارد.

۵. تجزیه و تحلیل یافته‌ها: حکمرانی دیجیتال، هوش مصنوعی و کنترل سرمایه‌داری

شبکه‌ای

۱. تغییر پارادایم حکمرانی در عصر هوش مصنوعی: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که هوش مصنوعی و فناوری‌های دیجیتال نقش بی‌سابقه‌ای در دگرگونی ساختارهای حکمرانی، اقتصاد جهانی و کنترل اجتماعی ایفا کرده‌اند. در این چارچوب، قدرت از مدل‌های سنتی حاکمیت دولت محور فاصله گرفته و به سمت حکمرانی شبکه‌ای، کنترل روایت‌ها و مدیریت ادراک شهروندان حرکت کرده است. این روند را می‌توان در چارچوب اقتصاد سیاسی بین‌الملل،

حکمرانی شبکه‌ای، نظریهٔ گفتمان فوکویی، سیستم‌های جهانی والرشتاین و حکمرانی هوش مصنوعی بررسی کرد.

۲. حکمرانی شبکه‌ای و افول مدل وستفالیایی دولت: در دهه‌های اخیر، شاهد گذار از مدل دولت وستفالیایی به حکمرانی شبکه‌ای بوده‌ایم. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که هوش مصنوعی ساختار دولت را تغییر داده و مدل جدیدی از حاکمیت را شکل داده است که شباهت بیشتری به شرکت‌های چندملیتی دارد. این تحول منطبق بر دیدگاه مانوئل کاستلز (۲۰۰۹) است که در آن دولت‌ها دیگر تنها نهادهای تصمیم‌گیرنده نیستند، بلکه شرکت‌های فناوری، شبکه‌های اجتماعی و سازمان‌های فراملیتی در فرایندهای حکمرانی نقش اساسی دارند. در این چارچوب، دولت‌ها و نهادهای اقتصادی جهانی به جای کنترل مستقیم، از فناوری‌های دیجیتال برای کنترل غیرمستقیم استفاده می‌کنند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که هوش مصنوعی موجب کاهش وابستگی دولت‌ها به سازوکارهای فیزیکی کنترل و افزایش نقش سازوکارهای سایبری و الگوریتمی شده است. این موضوع نشان‌دهندهٔ گذار از دولت‌های متمرکز به حکمرانی غیرمتمرکز و دیجیتال محور است.

۳. سرمایه‌داری نظارتی و کنترل ذهن دیجیتال: یکی از یافته‌های کلیدی تحقیق، ظهور کنترل ذهن دیجیتال از طریق الگوریتم‌های هوش مصنوعی و کلان‌داده‌هاست. این روند را می‌توان با نظریه فوکو (۱۹۷۷) دربارهٔ کنترل گفتمان و قدرت دانشی تحلیل کرد. در این مدل، دیگر نیازی به زور مستقیم برای تسلط بر افکار عمومی نیست؛ بلکه حقیقت از طریق روایت‌سازی در فضای دیجیتال بازتولید می‌شود. تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های کلان به ابزاری کلیدی برای مهندسی افکار عمومی و کنترل هنجارهای اجتماعی تبدیل شده‌اند. شرکت‌های فناوری مانند متا (فیسبوک)، گوگل و آمازون از الگوریتم‌های پیشرفته برای جهت‌دهی به رفتار مصرفی، سیاسی و فرهنگی کاربران استفاده می‌کنند. این موضوع همراستا با دیدگاه‌های شوشانا زوبوف (۲۰۱۹) دربارهٔ سرمایه‌داری نظارتی است که بیان می‌کند شرکت‌های دیجیتال از داده‌های کاربران برای ایجاد نظامی از پیش‌بینی، کنترل و دستکاری روان‌شناختی استفاده می‌کنند.

۴. نابرابری دیجیتال و سیستم‌های جهانی والرشتاین: یافته‌های تحقیق همچنین نشان می‌دهد که نظام جهانی با توسعه فناوری‌های دیجیتال، شکاف بین کشورهای مرکز و حاشیه را افزایش داده است. این یافته‌ها در چارچوب نظریهٔ سیستم‌های جهانی والرشتاین (۲۰۰۴) قابل تحلیل هستند. طبق این نظریه، جهان به سه بخش مرکز، نیمه‌حاشیه و حاشیه تقسیم شده و فناوری‌های نوین به جای کاهش نابرابری، موجب تقویت این ساختار شده‌اند. تحلیل داده‌های تحقیق نشان می‌دهد که دسترسی کشورهای مرکز به فناوری‌های پیشرفته‌تر هوش مصنوعی و

برتری در پردازش داده‌های کلان، موجب تسلط آنها بر سیاست‌های اقتصادی جهانی شده است. در مقابل، کشورهای حاشیه و نیمه‌حاشیه که به این فناوری‌ها دسترسی کمتری دارند، در یک چرخه وابستگی فناورانه قرار گرفته‌اند. این موضوع با یافته‌های گری گیرفی (۲۰۱۸) درباره زنجیره‌های ارزش جهانی و استعمار دیجیتال همخوانی دارد.

۵. هوش مصنوعی و تغییر ماهیت سیاستگذاری اقتصادی: یکی از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش، نقش هوش مصنوعی در تغییر سیاستگذاری اقتصادی و ظهور دولت‌های هوشمند است. این تحول را می‌توان در چارچوب نظریه حکمرانی هوش مصنوعی (Brynjolfsson & McAfee, 2014) تحلیل کرد. یافته‌ها نشان می‌دهد که دولت‌ها به جای تکیه بر مدل‌های اقتصادی سنتی، از داده‌های هوش مصنوعی برای بهینه‌سازی سیاستگذاری و مدیریت بحران استفاده می‌کنند. ابعاد کلیدی این تغییرات شامل موارد زیر است:

۱. افزایش نظارت دیجیتال بر بازارهای مالی و مصرف‌کنندگان؛
 ۲. استفاده از هوش مصنوعی برای بهینه‌سازی توزیع منابع و خدمات اجتماعی؛
 ۳. ظهور بانکداری دیجیتال و حذف واسطه‌های مالی سنتی؛
 ۴. کنترل رفتار مصرفی و سرمایه‌گذاری از طریق داده‌کاوی و مدل‌های پیش‌بینی.
- این یافته‌ها با تحلیل‌های هال ورین (۲۰۱۳) درباره اقتصاد داده‌محور و تصمیم‌گیری مبتنی بر کلان‌داده‌ها تطابق دارند و نشان می‌دهند که سیاست‌گذاری اقتصادی در سده بیست‌ویکم وابستگی شدیدی به داده‌ها و هوش مصنوعی دارد.
۶. امنیت دیجیتال و ظهور دولت‌های سایبری: یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که هوش مصنوعی نه تنها موجب تغییر در حکمرانی اقتصادی شده، بلکه مفهوم امنیت را نیز دگرگون کرده است. امنیت در سده بیست‌ویکم دیگر محدود به ابزارهای نظامی نیست، بلکه امنیت سایبری، کنترل اطلاعات و محافظت از داده‌ها به محور اصلی قدرت تبدیل شده است. تحلیل این یافته‌ها در چارچوب نظریه امنیت سایبری (Singer & Friedman, 2014) نشان می‌دهد که:
 ۱. دولت‌ها در حال سرمایه‌گذاری کلان بر فناوری‌های سایبری برای افزایش کنترل بر اطلاعات هستند؛
 ۲. جنگ‌های سایبری جایگزین جنگ‌های فیزیکی شده‌اند و کشورها به جای استفاده از نیروی نظامی، به حملات سایبری برای تضعیف رقبای خود متوسل می‌شوند؛
 ۳. شرکت‌های فناوری مانند تسلا، گوگل و آمازون به عنوان بازیگران امنیتی غیردولتی ظهور کرده‌اند که می‌توانند دولت‌ها را در حفظ نظم دیجیتال همراهی کنند یا در برابر آنها قرار گیرند.

این موضوع با یافته‌های نیل فرگوسن (۲۰۱۹) درباره نقش شرکت‌های فناوری در امنیت ملی و نظم بین‌المللی همخوانی دارد.

۷. حکمرانی در عصر هوش مصنوعی، فرصت یا تهدید؟: بررسی یافته‌ها نشان می‌دهد که هوش مصنوعی و فناوری‌های دیجیتال نه تنها ابزارهای اقتصادی، بلکه سازوکارهای قدرت و حکمرانی را نیز تغییر داده‌اند. مهم‌ترین نتایج این تغییرات عبارت است از:

- گذار از مدل‌های سنتی دولت‌محور به حکمرانی شبکه‌ای و چندمرکزی؛
- افزایش قدرت شرکت‌های فناوری و کاهش تسلط دولت‌های ملی بر فرایندهای حکمرانی؛
- استفاده از الگوریتم‌های هوش مصنوعی برای کنترل افکار عمومی و مدیریت ذهن شهروندان؛
- افزایش نابرابری دیجیتال بین کشورهای مرکز و حاشیه؛
- ظهور امنیت دیجیتال و جنگ‌های سایبری به عنوان ابعاد جدید سیاست بین‌الملل.

۵. نتیجه

حکمرانی و سیاستگذاری در هر دوران تاریخی با نشانه‌هایی از تغییر و دگرگونی روبه‌رو می‌شود. هوش مصنوعی توانست کارویژه‌های حکمرانی و سیاستگذاری در حوزه‌های مختلف اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد. تحول در فناوری و ظهور هوش مصنوعی رابطه متقابل فناوری، فضای ارتباطی، قالب‌های رفتاری و الگوی کنش ارتباطی بازیگران را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. در این شرایط هرگونه سیاستگذاری در حکمرانی تابعی از تغییرات محیطی ناشی از فناوری هوش مصنوعی است.

چنین فرایندی به مفهوم آن است که هوش مصنوعی، قالب پارادایمیک جدید حوزه فناوری، سیاست، اقتصاد و کنش ارتباطی است و بر روندهای سیاستگذاری کشورها تأثیرگذار بوده و زمینه شکل‌گیری بسیاری از بحران‌های منطقه‌ای، منازعات و جنگ‌های خشونت‌بار منطقه‌ای را اجتناب‌ناپذیر ساخته است. علت اصلی چنین فرایندی را باید در تحولات پارادایمیک فناوری، سیاست، منازعه و موازنه قدرت دانست.

نشانه‌های اصلی سیاستگذاری و حکمرانی عصر هوش مصنوعی را می‌توان در افزایش رقابت‌های هنجاری، تضادهای ایدئولوژیک و تصاعد بحران‌های امنیتی خاورمیانه دانست. جنگ‌های منطقه‌ای به گونه اجتناب‌ناپذیر، زمینه کنترل «روایت‌های متعارض» را به وجود می‌آورد؛ این امر تابعی از سازوکارهای مربوط به «موازنه قدرت» ناشی از تحول در فناوری است.

در عصر هوش مصنوعی تضادهای اجتماعی افزایش می‌یابد و زمینه لازم برای تغییر معادله قدرت را به‌وجود می‌آورد.

یکی از دلایل چالش‌های پرمخاطره جبهه مقاومت در جنگ با اسرائیل و آمریکا انعکاس تغییر در موازنه قدرت ناشی از پارادایم‌های جدید فناورانه خواهد بود. انفجار پیجرهای حزب‌الله تأثیر خود را بر موازنه قدرت و توانمندی جبهه مقاومت به‌جا گذاشت. چنین فرایندی بحران‌های منطقه‌ای را در گام نخستین افزایش می‌دهد و زمینه ایجاد موازنه نسبتاً بادوامی را در سومین دهه سده بیست‌ویکم اجتناب‌ناپذیر می‌سازد.

حکمرانی و سیاستگذاری در فرایند تحول فناوری به‌طور اجتناب‌ناپذیر دگرگون می‌شود و این امر تأثیر خود را در قالب‌های کنش ژئوپلیتیکی بازیگران به‌جا می‌گذارد. هوش مصنوعی توانست شکل جدیدی از رقابت امنیتی را به‌وجود آورد و آن را به منازعات سیاسی و راهبردی ارتقا دهد. بخش عمده‌ای از منازعات ژئوپلیتیکی ماهیت فناورانه دارد و تأثیر خود را در آینده رقابت‌های سیاسی، امنیتی، هویتی و راهبردی به‌جا می‌گذارد.

هوش مصنوعی همچنین زمینه افزایش انتظارات و آگاهی‌های اجتماعی گروه‌های شهروندی را به‌وجود می‌آورد و از این طریق جنبش‌های اجتماعی جدید ماهیت عدالت‌گرایانه دارند و انتظارات ساخت اجتماعی به‌تدریج افزایش می‌یابد. هرگونه حکمرانی و سیاستگذاری عصر هوش مصنوعی مبتنی بر انتظارات و تغییراتی است که آثار پرمخاطره را در حوزه کنترل سیاسی به‌وجود می‌آورد. در این شرایط دولت و ستفالیاً به‌تدریج کارکرد خود را از دست می‌دهد و زمینه ظهور اخلاق جهانی و نظم جهانی جدید فراهم می‌شود.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره می‌شوند، به‌طور کامل رعایت کرده است.

سپاسگزاری

نویسنده مراتب تشکر و قدردانی خود را از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران به‌دلیل همکاری و در اختیار قرار دادن منابع کتابخانه‌ای و برخط در راستای به سرانجام رسیدن پژوهش حاضر ابراز می‌دارد.

References

- Anderson, B. (2006). *“Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism”*, London: Verso Books.

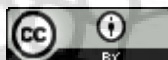
- Boyd, D. Levy, K. and Marwick, A. (2014). *"The Networked Nature of Algorithmic Discrimination: Data and Discrimination: Collected Essays"*, Open Technology Institute.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W. W. Norton & Company.
- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.
- Chase-Dunn, C., & Hall, T. D. (1997). *Rise and demise: Comparing world-systems*. Westview Press.
- Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019). *The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism*. Stanford University Press.
- Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019). *The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism*. Stanford University Press.
<https://doi.org/10.11126/stanford/9781503605275.001.0001>
- Dittmar, J.E. (2011). "Information Technology and Economic Change: The Impact of the Printing Press", *The Quarterly Journal of Economics*, Vol.126, No.3, pp.1133–1172.
- Ferguson, N. (2019). *"The Square and the Tower: Networks, Hierarchies and the Struggle for Global Power"*, London: Penguin Books.
- Ford, H., Dubois, E. and Puschmann, C. (2016). "Keeping Ottawa Honest, One Tweet at a Time? Politicians, Journalists, Wikipedians and their Twitter Bots", *International Journal of Communication*, Vol.10, pp.4891–4914.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. Vintage.
- Gereffi, G. (2018). *Global value chains and development: Redefining the contours of 21st century capitalism*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781108235422>
- Gilpin, R. (2001). *Global political economy: Understanding the international economic order*. Princeton University Press.
- Guldi, J., (2012). *Roads to Power: Britain Invents the Infrastructure State*, Harvard University Press, Cambridge.
- Haggerty, K. D., & Ericson, R. V. (2000). The surveillant assemblage. *British Journal of Sociology*, 51(4), 605-622.
<https://doi.org/10.1080/00071310020015280>
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press.
- Herz, J.H. (1981). "Political Realism Revisited", *International Studies Quarterly*, Vol.25, No.2, pp.182-197.
- Hobsbawm, E.J. (2007). *"Globalization, Democracy and Terrorism"*, London: Little Brown. <https://doi.org/10.1002/9781118734179>

- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2011). *Power and interdependence: World politics in transition* (4th ed.). Longman
<https://doi.org/10.4324/9780203835032>
- Kissinger, H. (2015). *“World Order”*, New York: Penguin Books.
- Kreiss, D. (2016). *“Prototype Politics: Technology-intensive Campaigning and the Data of Democracy”*, Oxford: Oxford University Press.
- Larijani, A. (2024). *“Reason and unmobility in governance”* Tehran: University of Tehran Press.
- Lasch, C. (1979). *“The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations”*, New York: W. W. Norton.
- Mann, M. (2005). *“The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing”*, Cambridge: Cambridge University Press.
- McManus, D. (1989). “The Malta Summit: Bush’s Personal Diplomacy Faces Tough Test at Summit”, *LA Times*, 2 December.
- Mosalanejad, A. (2019). *Republicanism in Iran*, Tehran: Akhtaran Press.
- Mosalanejad, A. (2021), *Strategic policy making in theory and pratics*, Tehran: University of Tehran Press.
- Mosalanejad, A. (2021a), *Principle, process and functions of political Economy*, Tehran: University of Tehran Press.
- Mosalanejad, A. (2021b), *Great powers and regional actors’ strategic policy making*, Tehran: University of Tehran Press.
- Mosalanejad, A. (2022). *An introduction to Economy and politics*, 10th edition, Tehran: University of Tehran Press.
- Nichols, T. (2017). *“The Death of Expertise: The Campaign against Established Knowledge and Why It Matters”*, New York: Oxford University Press.
- Orwel, George, (2018). 1984, *Translated by Ahmad Kasaeipour*, Tehran: Mahi Press.
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster, New York.
- Putnam, Robert, (2007). ‘Epluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty - first Century the 2006 Johan Skytte Prize Lecture’, *Scandinavian Political Studies*, Vol.30, No.2, pp.137-174.
- Singer, P. (2002). *“One World: Ethics of Globalization”*, New Haven: Yale University Press.
- Singer, P. and Friedman, A. (2014). *“Cyber security: What Everyone Needs to Know”*, Oxford: Oxford University Press.
- Slaughter, A. M. (2004). *A new world order*. Princeton University Press.
<https://doi.org/10.1515/9781400827614>
- Stiglitz J. E. (2002). *Globalization and its discontents*. W.W. Norton & Company. <https://doi.org/10.2307/30041165>

- Strange, S. (1996). *The retreat of the state: The diffusion of power in the world economy*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511559143>
- Streitfeld, D. (2017). "The Internet Is Broken": @eve is Trying to Salvage It', *The New York Times*, 20 May.
- Vaidhyanathan, S. (2018). *"Antisocial Media: How Facebook Disconnects us and Undermines Democracy"*, New York: Oxford University Press.
- Wallerstein, I. (2004). *World-systems analysis: An introduction*. Duke University Press.
- Woolley, S.C. and Howard, P.N. (2016). "Social Media, Revolution, and the Rise of the Political Bot", in P. Robinson, P. Seib and R. Robinson, P. Seib and R. Frohlich (eds.), *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*, Taylor & Francis, Routledge, New York, pp.282–292.
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism*. PublicAffairs.

COPYRIGHTS

©2023 by the University of Tehran. Published by the University of Tehran Press. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی